

“BEWUSTWORDING VAN HET BIJTENDE PROBLEEM”

“Zijn we bereid melding te maken van een bijtincident?”

Auchel Huijbregts

Diergezondheid en Management
Aeres Hogeschool Dronten

Onderzoeksrapport

“Bewustwording van het bijtende probleem.”

DISCLAIMER

Dit rapport is gemaakt door een student van Aeres Hogeschool als onderdeel van zijn/haar opleiding. Het is géén officiële publicatie van Aeres Hogeschool. Dit rapport geeft niet de visie of mening van Aeres Hogeschool weer. Aeres Hogeschool aanvaardt geen enkele aansprakelijkheid voor enige schade voortvloeiend uit het gebruik van de inhoud van dit rapport.

Begeleider:
Marjan Dirksen
Aeres Hogeschool Dronten

Auchel Huijbregts
Studentnummer: 3024062
Diergezondheid & Management
Dier- & Veehouderij
Dronten, juni 2020

Voorwoord

Voor u ligt het onderzoeksrapport “Bewustwording van het bijtende probleem”. Het onderzoek zal duidelijk maken of hondeneigenaren erkennen dat hun hond bijt en of slachtoffers zich bewust zijn van hun rol om het bijtincident te registreren. Deze informatie zorgt ervoor dat instanties gericht registratieconcepten kunnen opstellen.

Dit onderzoeksrapport is geschreven in het kader van mijn afstuderen aan Aeres Hogeschool Dronten, voor de studie Diergezondheid en Management. De vraag is ontstaan na het doorzoeken van de literatuur over de huidige stand van zaken met betrekking tot de hoog-risico honden.

Graag zou ik nog enkele mensen willen bedanken. Allereerst wil ik mijn afstudeerdocente Marjan Dirksen en mentor Sandra Haven bedanken voor hun ondersteuning en feedback gedurende het proces. Verder wil ik mijn familie en vrienden bedanken voor het motiveren en het bijstaan gedurende deze periode. Tot slot wil ik de respondenten van het onderzoek bedanken voor hun tijd en moeite, dit wordt enorm gewaardeerd.

A. Huijbregts

Dronten, juni 2020

Inhoudsopgave

Voorwoord	2
Samenvatting.....	2
Abstract	3
1. Bijtincidenten	4
2. Materiaal en methode.....	14
2.1 Onderzoeksmethode.....	14
2.2 Onderzoeksgroep	15
2.3 Analyse van de resultaten	15
3. Resultaten	16
3.1 Subjectieve norm.....	16
3.2 Houding	18
3.3 Haalbaarheid	20
3.4 Overige uitspraken Interviews.....	21
4. Discussie	23
5. Conclusie en aanbevelingen	28
Bronnenlijst	31
Bijlage	33
1. Folder verwerving kandidaten	33
2. Kandidaten voor het interview.....	34
3. Voorbereiding interview voor kandidaten	35
4. Interviewvragen.....	36
5. Onderzoeksplan.....	37
6. Resultaten interview	38
6.1 Resultatentabel interview	38
6.2 Onderverdeling labels Interview	41
7. Resultaten Artikelen	50
7.1 Onderverdeling labels Artikelen.....	50

Samenvatting

Nederland telt 1.5 miljoen honden, deze honden in de samenleving is niet geheel zonder risico. Wereldwijd veroorzaken honden bijtincidenten. Naar schatting zijn er in Nederland 150.000 incidenten per jaar. Om het probleem inzichtelijker te krijgen heeft minister Schouten besloten een algemene database op te stellen, zodat registraties gebundeld kunnen worden, maar de vraag is of slachtoffers wel bereid zijn om te melden.

De motieven van hondeneigenaren en slachtoffer om een bijtincident niet te registreren zijn aan de hand van de volgende onderzoeksvraag onderzocht: “Wat zijn de motieven van een slachtoffer of hondeneigenaar om een bijtincident niet te registreren?” Met behulp van drie deelvragen is de hoofdvraag uiteindelijk beantwoord. Het onderzoek is gebaseerd op het Meldingsbereidheid-model van A. Huijbregts.

Tijdens dit onderzoek zijn motieven verzameld door middel van (n=8) interviews met hondeneigenaren en slachtoffers en (n=8) artikelen over het onderwerp bijtincident. De relevante stukken uit de transcripten van de interviews en de artikelen zijn gemarkeerd, vervolgens zijn deze onderverdeeld per deelvraag en tot slot zijn de synoniemen bij elkaar gezocht. Hierdoor ontstond een overzicht van de verschillende motieven.

De belangrijkste motieven die uit de analyse naar voren gekomen zijn:

- Het bijtincident had voorkomen kunnen worden, het is een fout van het slachtoffer.
- Het hangt af van de ernst van het bijtincident.
- Het is hond eigen dat ze kunnen bijten.
- Er zijn twijfels over de consequentie van melden.
- Het is afhankelijk van de schade van het slachtoffer.
- Het is afhankelijk van de relatie tussen het slachtoffer en de hondeneigenaar.
- Er is geen besef dat melding maken mogelijk is.
- Het slachtoffer houdt zich er niet mee bezig.

Hierbij moet een kanttekening geplaatst worden, de verdeling tussen hondeneigenaren en slachtoffers was in dit onderzoek niet evenredig.

Aan de hand van de resultaten bleek dat de slachtoffers en hondeneigenaren wel begrijpen waarom melding maken belangrijk is, er is dus wel meldingsbereidheid. Echter spelen er veel factoren mee om alsnog geen melding te maken van het incident.

Om het aantal registraties te verhogen is het belangrijk dat het voor slachtoffers en hondeneigenaren duidelijk is waar en hoe het registratieproces in elkaar steekt, wat de gevolgen van registratie zijn en de mogelijkheid tot anonieme melding. Tot slot zouden betrokken instanties bijtincidenten kunnen gaan registreren, hierdoor hoeft het slachtoffer zich er niet mee bezig te houden.

Abstract

In the Netherlands there are 1.5 million dogs, this amount of dogs in the society is not without a risk. Biting incidents caused by dogs is a worldwide problem. It is predicted that there are 150,00 incidents in the Netherlands every year. Minster Schouten decided to set up a general database, so registrations can be collected. The question is if victims are willing to report.

In this study the reasons of dog owners and victims not to register a bite incident have been analysed by the following research question: "What are the motives of a victim or dog owner not to register a bite incident? With the help of three sub-questions the main question was finally answered. The research is based on A. Huijbregts' Meldingsbereidheid-model.

During this study, motives were collected by (n=8) interviews with dog owners and victims and (n=8) articles on the subject of the bite incident. The relevant parts of the transcripts of the interviews and the articles were marked, then grouped by the sub-question and finally the synonyms were added together. This gave an overview of the various motives.

The most important motives that emerged from the analysis were:

- The bite incident could have been prevented, it is the victim's fault.
- It depends on the seriousness of the bite incident.
- It is dog's nature that they can bite.
- There are doubts about the consequences of reporting.
- It depends on the victim's damage.
- It depends on the relationship between the victim and the dog owner.
- There is no awareness that reporting is a possibility.
- Victim is not interested in reporting.

A comment should be made here, the division between dog owners and victims was not equal in this research.

Based on the results it appears that the victims and dog owners do understand why reporting is important, so there is a willingness to report. However, there are many factors involved in not reporting the incident.

In order to increase the number of registrations, it is important that it is clear to victims and dog owners where and how the registration process works, what the consequences of registration are and the possibility of anonymous reporting. Lastly, involved authorities could register bite incidents, so the victim does not have to deal with them.

1. Bijtincidenten

Bijtincidenten een probleem

Nederland telt ongeveer 1.5 miljoen honden (Petmonitor, 2018). Deze honden kunnen een risico vormen voor de mensen in de omgeving. Zo kunnen honden ziektes overdragen (zoönose) waarbij vooral de zwakkeren in de samenleving de gevolgen hiervan ondervinden. Tevens kunnen honden bijtincidenten veroorzaken. Hierbij kan zowel mens als dier in de omgeving van de hond een slachtoffer worden. De gevolgen van een hondenbeet kunnen zowel fysieke schade, een wond (Mannion & Gramham, 2016), als mentale schade, blijvende angst voor honden (Westgarth & Wathkins, 2017), opleveren bij het slachtoffer. In Nederland worden er jaarlijks ongeveer 150.000 mensen gebeten door een hond (Neijenhuis, Kluivers & Hopster, 2017). Bijtincidenten zijn niet alleen in Nederland maar wereldwijd een gezondheidsprobleem (World Health Organisation, 2013). Bijtincidenten gebeuren grotendeels in huishoudelijke omgeving en voornamelijk kinderen zijn het slachtoffer (Haverlag, 2017). Gezien het feit dat het onwenselijke situaties tot gevolg heeft, worden er oplossingen gezocht om bijtincidenten te voorkomen. De Nederlandse overheid heeft gekeken of een lijst met hoog-risico honden en eventuele passende maatregelen voor deze honden bijtincidenten zouden verminderen. Er is toendertijd veel ophef over deze lijst ontstaan (Haverlag, 2017). Daar kwam nog bij dat Davalon een onderzoek naar buiten bracht genaamd: "The safe dog project". Dit onderzoek beweert dat de hond en zijn erfelijkheid niet alleen bepalend zijn voor een bijtincident, maar ook de houder en omgeving spelen een belangrijke rol (Pluimakers, Bowen & Fatjo, 2019). Minister Schouten is zich toen gaan richten op de registratie en heeft de lijst met hoog-risico honden lijst aan de kant geschoven.

Definities

Een hondenbeet wordt regelmatig in de media genoemd. Maar de definitie van een hondenbeet verschilt per persoon. In Engeland is er onderzoek gedaan naar de definitie van een hondenbeet volgens slachtoffers van een recent bijtincident. De data van het onderzoek is verworven door een online enquête die verspreid is via social media, dit leverde in totaal 484 respondenten op. De resultaten laten zien dat 81 procent van de respondenten een bijtincident pas een bijtincident vindt wanneer de tanden daadwerkelijk contact maken met de huid van het slachtoffer. Er waren verschillende meningen over de situatie waarin het bijtincident had plaatsgevonden. Zo is contact tussen huid en tanden tijdens speel gedrag voor 37 procent van de respondenten geen bijtincident. Bovendien is er verschil in de mening of de hond de intentie had om de persoon te bijten. Volgens 41 procent wordt het geen bijtincident genoemd als de hond niet de intentie had om te bijten. Vooral deze laatste bevinding maakt duidelijk dat een hondenbeet niet door ieder persoon hetzelfde wordt gedefinieerd. (Oxley, Christley & Westgarth, 2018)

Niet alleen in Engeland is de definitie van een bijtincident verschillend per persoon. In Nederland zijn er per gemeente protocollen opgesteld voor de handelingen die verricht worden na melding van een bijtincident. Per gemeente zijn er andere definities opgesteld met betrekking tot een licht bijtincident of ernstig bijtincident.

Zo geeft de gemeente Assen als definitie voor een licht bijtincident:

"Bij een licht bijtincident bijt een hond een ander dier, veelal een hond, maar is geen sprake van ernstig letsel, of is sprake van een bijtincident zonder ernstige gevolgen dat gezien de context verklaarbaar is." (Burgemeester en wethouders van Assen, 2010)

De definitie van een ernstig bijtincident heeft Assen als volgt opgesteld:

"Bij een (zeer) ernstig bijtincident bijt een hond een persoon of brengt de hond ernstig letsel toe aan een ander dier, veelal een hond." (Burgemeester en wethouders van Assen, 2010)

De gemeente Epe daarentegen heeft een net iets andere definitie opgesteld voor een licht bijtincident:

“Hond bijt een ander dier maar is er geen sprake van ernstig letsel, of er is sprake van bijtincident/agressief gedrag zonder ernstige gevolgen dat mogelijk – gezien de omstandigheden- ook verklaarbaar is.” (Hoeve, 2017)

De definitie van een ernstig bijtincident is gelijk aan die van de gemeente Assen.

De gemeente Nijmegen geeft de volgende definitie voor een lichtbijtincident:

“Wanneer een hond een ander dier of persoon bijt, waarbij sprake is van gering letsel.”

Gering letsel betekent hier dat er bij de verwondingen geen medische behandeling noodzakelijk is.

De definitie van een ernstig bijtincident is:

“1. Wanneer een hond een persoon of andere hond bijt of aanvalt, waarbij er sprake is van meer dan gering letsel; 2. Wanneer meerder lichte bijtincidenten plaatsvinden binnen een periode van drie jaar, 3. In ieder ander geval dat door het college als ernstig wordt aangemerkt.” (Bruls, 2020)

Uit deze verschillende definities is op te maken dat ook in Nederland de definitie van bijtincidenten verschilt per persoon. Om onduidelijkheid tijdens dit onderzoek te voorkomen zijn er een aantal definities opgesteld die tijdens dit onderzoek worden aangehouden.

Bijtincident

Een bijtincident is een incident waarbij een hond agressief gedrag vertoont. Daarbij brengt het dier schade, fysiek of mentaal, toe aan het slachtoffer. De tanden van de hond dienen contact te maken met de huid van het slachtoffer, dit hoeft niet per definitie tot een wond te leiden.

Licht bijtincident

De hond vertoont agressief gedrag, dit is gezien de situatie wel verklaarbaar. De hond brengt lichtelijk letsel aan bij het slachtoffer. Hierbij is medische hulp voor het slachtoffer niet nodig (mentaal en/of fysiek).

Ernstig bijtincident

De hond vertoont agressief gedrag, dit is gezien de situatie niet verklaarbaar. De hond brengt ernstig letsel aan bij het slachtoffer. Hierbij is medische hulp voor het slachtoffer nodig (mentaal en/of fysiek gezien).

Hoog-risico hond

Een hoog-risico hond is een hond die bij bijten in staat is tot het toebrengen van bovenmatig ernstige bijtschade, soms met de dood tot gevolg (Dam, 2017).

De zoektocht naar een oplossing

Gezien bijtincidenten een maatschappelijk probleem is, hebben verschillende partijen in Nederland onderzoek laten doen naar bijtincidenten. De minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit heeft een opdracht laten uitvoeren door Davalon en Ethometrix. In dat onderzoek is gekeken naar genetische kenmerken van hoog-risico honden, een doeltreffende registratiemethode en een educatie programma voor zowel houder als politie en gemeentes (Pluijmakers, Bowen & Fatjo, 2019). Tevens heeft de Koninklijke Hondenbescherming een onderzoek laten uitvoeren door Bureau Beke. Dit onderzoek is gericht om meer informatie te krijgen over het fenomeen hoog-risico hond, de omvang en de gevolgen van bijtincidenten (Wijk, Lenders, Uhm et al., 2019). Ook gemeentes zijn druk bezig met het in kaart brengen van het probleem. Een voorbeeld hiervan is de gemeente Amsterdam die in samenwerking met de Wageningen Universiteit een onderzoek heeft uitgevoerd. Dit heeft uiteindelijk geleid tot het rapport “Minder hondenbeten”. Het doel van het onderzoek is inzicht te geven in de aard en omvang van het probleem van bijtincidenten in de gemeente

Amsterdam. Het onderzoek is een literatuurstudie, waarin de volgende onderwerpen zijn uitgediept:

- De omvang van het bijtincidenten probleem;
- De oorzaak van bijtincidenten;
- De huidige situatie van Amsterdam;
- De aanbeveling voor de gemeente om bijtincidenten te reduceren. (Neijenhuis, Kluivers & Hopster, 2017) Deze studies maakten allemaal gebruik van de huidige meldingscijfers maar er is verder niet gekeken naar de houding of meldingsbereidheid van slachtoffers en hondeneigenaren.

Niet alleen in Nederland maar wereldwijd worden er oplossingen gezocht voor het bijtincidenten probleem (World Health Organisation, 2013). In Engeland is een interessant onderzoek gedaan naar het landelijke aantal bijtincidenten. In Engeland is het aantal bijtincidenten gebaseerd op ziekenhuisdata. De onderzoekers concludeerden echter dat een bijtincident niet hoeft te leiden tot een medische behandeling. Het onderzoek bestaat uit een enquête die is uitgezet bij 1280 huishoudens. Uit de enquête kwam naar voren dat een kwart van de ondervraagden wel eens in hun leven is gebeten, waarvan vervolgens een derde een behandeling in het ziekenhuis nodig had. Het onderzoek komt tot de conclusie dat alleen de huidige cijfers uit ziekenhuisbestanden niet toereikend zijn om iets te zeggen over het aantal bijtincidenten in het hele land. Verder onderzoek naar de persoonlijkheid en het gedrag van slachtoffers is van belang om betere oplossingen voor het bijtincidenten probleem te vinden. (Westgarth, Brooke & Christley, 2018)

Registratie in Nederland

De eigenaar van een hond is altijd verantwoordelijk voor het gedrag van het dier en de schade die daaruit voortvloeit. Grotendeels wordt deze schade onderling geregeld tussen hondeneigenaar en het slachtoffer. Wanneer het onderling niet geregeld wordt, is het aan het slachtoffer om melding te maken van het incident. Dit kan zowel bij de gemeente als bij de politie. Na een melding van een bijtincident bij de gemeente of politie volgt er een bestuursrechtelijke of strafrechtelijke procedure. Deze procedures gebeuren echter relatief weinig, gemiddeld 120 gevallen per jaar ten opzichte van de jaarlijks ongeveer 150.000 bijtincidenten (Universiteit Utrecht, z.d.).

Wanneer de gemeente een melding heeft gekregen van het incident kunnen er stappen worden ondernomen. Per gemeente verschillen de regels, deze staan opgesteld in de Algemene Plaatselijke Verordening, oftewel de APV. Voor de meeste gemeentes geldt dat er bij een licht bijtincident een bestuursrechtelijke procedure volgt (Universiteit Utrecht, z.d.). Wat inhoudt dat de gemeente de plaatselijke hondenbrigade of dierenpolitie richting de hondeneigenaar stuurt. De eigenaar zal dan eerst gewaarschuwd worden. Bij herhaling van het incident kan de gemeente steeds meer sancties gaan opleggen. Hierbij kan gedacht worden aan een muilkorf- of aanlijnplicht en in het ergste geval inbeslagneming van de hond. Voor ernstige bijtincidenten geldt dat er over het algemeen een strafrechtelijke procedure volgt. Wat inhoudt dat de politie aan de hand van de melding een strafzaak begint (Universiteit Utrecht, z.d.). De politie zal dan informatie verzamelen van de verdachte en bewijslasten zoeken. Deze informatie wordt samengevoegd tot een proces-verbaal. Dat verslag gaat vervolgens naar de officier van justitie, die neemt uiteindelijk een beslissing over de eventuele boete, schadevergoeding of maatregelen (Rijksoverheid, z.d.). Het is in Nederland overigens niet verplicht aangifte te doen of melding te maken van een bijtincident (Haverlag, 2017).

In een kamerbrief naar de Tweede Kamer heeft minister Schouten voorgesteld om een landelijke database op te zetten waarin gemeenten en politie de gegevens van bijtincidenten kunnen registreren. Door deze data komt er meer inzicht over de probleemomvang en welke hondenrassen precies het gevaar zouden veroorzaken (Schouten, 2019).

Een onderzoek uit 2019, “The responsible dog owner: the construction of responsibility”, laat zien hoe hondeneigenaren verantwoordelijkheid waarnemen en deze uitvoeren. Hondeneigenaren nemen op hun eigen niveau verantwoordelijkheid. Dezelfde norm, verantwoordelijkheid nemen, wordt dus door deze mensen op verschillende manieren uitgevoerd. Dit is interessant om mee te nemen in dit onderzoek, want wat houdt verantwoordelijkheid nemen voor deze mensen precies in? Er zijn in het onderzoek naar de verantwoordelijkheid van de hondeneigenaar twaalf verdiepende interviews gehouden. Daarnaast waren er veertien korte interviews met hondenbezitters afgenomen tijdens hun wandeling met de hond. Uit de interviews kwam naar voren dat de definitie van verantwoordelijkheid verschilt per persoon en per situatie. Het onderzoek komt tot de conclusie dat het opleggen van verantwoordelijkheid bij hondeneigenaren geen effect heeft. Elke hondeneigenaar heeft al het gevoel op de juiste manier verantwoordelijkheid te nemen. (Westgarth, Christley, Marvin, et al., 2019) De verantwoordelijkheid bij de hondeneigenaar neerleggen om melding te maken van een bijtincident zal niet vanzelfsprekend leiden tot melding van het bijtincident. Omdat, uitgaande van dit onderzoek, kan worden geconcludeerd dat niet elke hondeneigenaar de verantwoordelijkheid op dezelfde manier interpreteert.

Andere vakgebieden

In andere vakgebieden is er al onderzoek gedaan naar meldingsbereidheid van slachtoffers. Een voorbeeld hiervan is een onderzoek in opdracht van A&O-fonds Provincies die is uitgevoerd bij de provincies Groningen en Drenthe, waar is gekeken naar het geringe aantal meldingen door medewerkers die betrokken zijn geweest bij een agressief incident met externen. In het onderzoek is gebruik gemaakt van de Theorie van Gepland Gedrag om de sociale psychologie omtrent de gedragsbeïnvloeding te verklaren. Uit het onderzoek bleek dat veel factoren een rol spelen bij meldingsbereidheid. De belangrijkste redenen om niet te melden zijn: het incident niet erg genoeg is; het incident ter plekke kan worden opgelost; er wordt niet gedacht om melding te maken; niet weten hoe ze het moeten melden en ongewenst gedrag komt vaker voor. Het onderzoek concludeert dat de intrinsieke motivatie, van in dit geval de medewerker, hoog genoeg moet zijn om het incident te melden. (Beukema, Mekenkamp, Wolff, et.al., 2014)

Registratie is een essentieel onderdeel dat gezien de gehele situatie zich alleen richt op de houder en het slachtoffer. Deze personen zijn bij uitstek de personen die het registratieproces ingang zetten. Om het gedrag van de houder en slachtoffers te verklaren ten opzichte van registratie wordt voor dit onderzoek gekeken naar de Theorie van Gepland Gedrag (Fishbein & Ajzen, 2010) en het Slachtoffer-Beslissingsmodel van Greenberg en Ruback (Greenberg & Ruback, 1992).

Theorie van Gepland Gedrag

De Theory of Reasoned Action oftewel Theorie van Geredeneerd Gedrag (TRA) is in 1975 opgezet door Fishbein en Ajzen. Het model van deze theorie onderbouwt de waarschijnlijkheid van het uitvoeren van gedrag aan de hand van individuele motieven. Met behulp van dit model kunnen de motieven van slachtoffers in kaart worden gebracht. Hieruit kan het gedrag om het bijtincident te registreren worden verklaard. Uit de motieven komt de beste voorspeller van gedrag, namelijk de intentie, naar voren. Wanneer deze intentie hoog genoeg is zal het gedrag worden uitgevoerd. De intentie wordt gevormd door motieven. De eerste motivatie is *de houding* die de persoon heeft ten opzichte van het gedrag. Deze houding komt voort uit de *gedragsovertuiging*. Hierbij kijkt de persoon naar de positieve en negatieve gevolgen bij het uitvoeren van het gedrag. *Achtergrond factoren* zoals persoonlijkheid, emotie, sociale achtergrond, educatie, levenservaringen en eerder uitgevoerd gedrag spelen hierbij een belangrijke rol. Bijvoorbeeld het onderwerp roken. Mensen die roken stoer vinden staan positief tegen over roken, terwijl mensen die roken vies of duur vinden er negatief tegenover staan. De tweede motivatie is de *subjectieve norm*. Deze wordt bepaald door

waargenomen norm. Dit zijn normen en waarden die de persoon tijdens zijn leven heeft ontwikkeld. Verschillen in culture achtergrond en opvoeding kunnen hier invloed op hebben, ook wel de achtergrondfactoren genoemd. De subjectieve norm is voornamelijk sociaal bepaald. Wanneer een hele groep personen rookt is het minder aantrekkelijk zelf niet mee te doen. Op die manier wordt de persoon in kwestie toch gestuurd in zijn beslissing. (Fishbein & Ajzen, 2010) Vervolgens heeft Ajzen het model zelf nog aangevuld, de Theory of planned behavior oftewel de Theorie van Gepland Gedrag. Ajzen heeft een derde motivatie toegevoegd, namelijk de *waargenomen gedragscontrole*. Dit is de haalbaarheid van het gedrag, in hoeverre is de persoon in staat het gedrag uit te voeren? Dit heeft invloed of het gedrag wel uitgevoerd kan worden, maar ligt niet aan de intrinsieke motivatie van de persoon. (Glanz, Rimer & Viswanath, 2015) Mocht de moeilijkheidsgraad hoog zijn, dan heeft dat nadelige invloed op de intentie om het gedrag uit te voeren. Waardoor de kans op uitvoering van het gedrag vermindert. Een voorbeeld hiervan is dat het voor jongeren onder de 18 niet mogelijk is om zelf sigaretten te kopen. Hierdoor wordt het lastig gemaakt om op jongere leeftijd te gaan roken. Bij deze gedragscontrole spelen achtergrondfactoren als ervaring, handigheid en omgevingsinvloeden een belangrijke rol. (Fishbein & Ajzen, 2010)

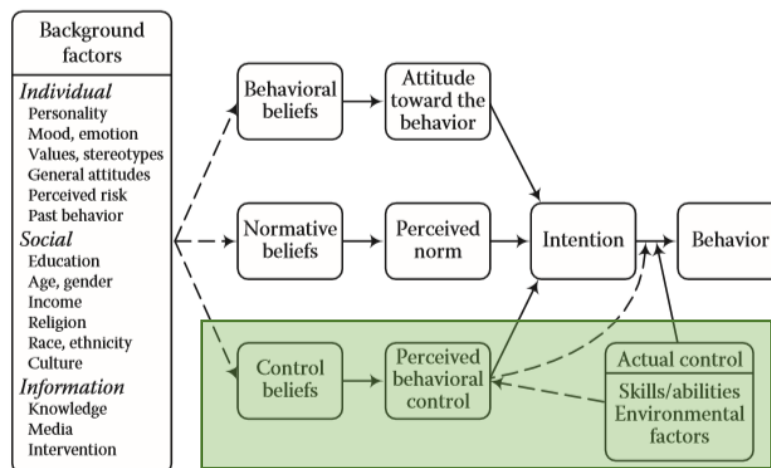
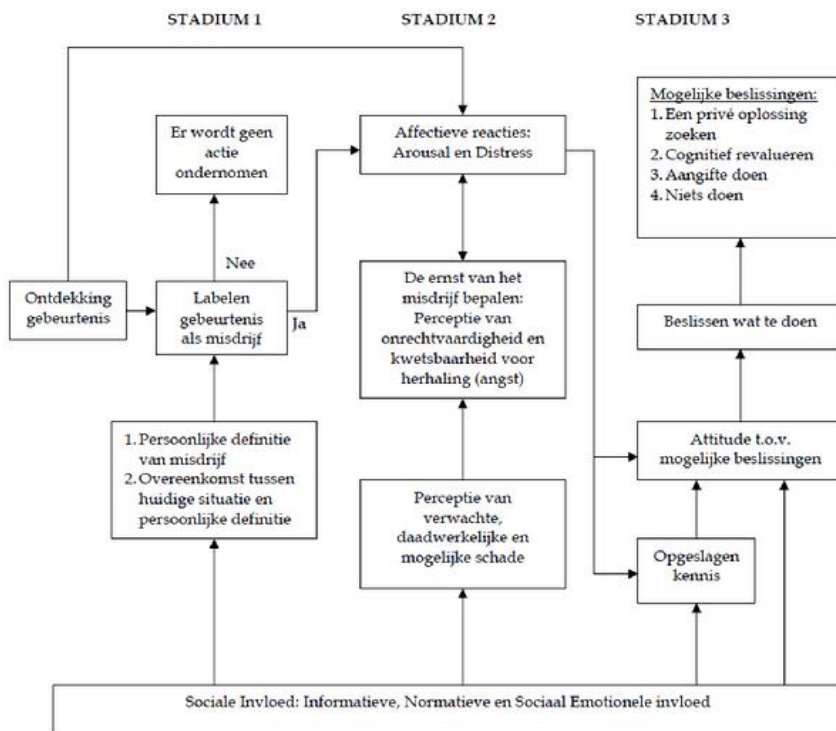

Fig. 1 Theory of Reasoned Action (TRA-model) (witte vlakken) en Theory of Planned Behavior (TPB) (het hele figuur) (Fishbein & Ajzen, 2010; Glanz, Rimer, Viswanath, 2015).

Het Slachtoffer-Beslissingsmodel

Voorafgaand aan een melding speelt bewustwording en het maken van keuzes een rol. Om meer inzicht te krijgen in de beweegredenen van slachtoffers om melding te maken hebben Greenberg en Ruback een beslissingsmodel opgesteld: het Model of Crime Victim Decision Making oftewel het Slachtoffer-Beslissingsmodel. Dit model is gebaseerd op twintig onderzoeken waarbij naar het gedrag van slachtoffers na een misdrijf is gekeken. Deze onderzoeken bestaan uit veldwerk, archiefgegevens en rapportages die via interviews en enquêtes vervolgens gebundeld zijn tot het boek: *After the Crime Victim Decision Making*. (Greenberg & Ruback, 1992)

Figuur 2. Het Slachtoffer-Beslissingsmodel van Greenberg en Ruback (1992)

In bovenstaand figuur 2 is de schematische weergave van het Slachtoffer-Beslissingsmodel weergegeven. Volgens dit model doorloopt een slachtoffer 3 fases.

Stadium 1: het slachtoffer labelt de gebeurtenis. Het is wel of geen misdrijf volgens het slachtoffer.

Stadium 2: het slachtoffer bepaalt hoe ernstig het misdrijf is.

Stadium 3: het slachtoffer maakt een beslissing.

Elke fase bestaat uit elementen die een rol spelen bij de uiteindelijke keuze om wel of niet melding te maken van het misdrijf. Het eerste stadium omvat de kennis, het slachtoffer is zich bewust dat de gebeurtenis daadwerkelijk een misdrijf is. Wanneer het slachtoffer niet inziet dat het om een misdrijf gaat zullen er geen stappen worden ondernomen om melding te maken. De definitie van een misdrijf verschilt per individu. Kennis, houding, gedrag en sociale invloed spelen hierbij een belangrijke rol en vormen uiteindelijk de mening van het slachtoffer.

Wanneer het slachtoffer de situatie labelt als misdrijf zal het beslissingsproces overgaan in het tweede stadium. In dit stadium wordt de ernst van het misdrijf bepaald. Het distressniveau gaat over het geheel aan negatieve gevoelens als angst, pijn en verdriet, wat in deze fase zal toenemen. Het slachtoffer heeft het gevoel dat hij onrechtvaardig is behandeld en zal bang worden voor herhaling van het voorval. Greenberg en Ruback toonden aan dat slachtoffers significant bozer waren wanneer de situatie totaal onverwacht gebeurde. Slachtoffers van een verkrachting waren significant bozer wanneer de dader een bekende was, waardoor het misdrijf minder te verwachten was. De schade (materiaal en emotioneel) als gevolg van het misdrijf hangt samen met het onrechtvaardigheidsgevoel. De auteurs noemen als ondersteuning van deze uitspraak de theorie van Kahneman en Miller (1986). Kahneman en Miller stelden in hun onderzoek vast: hoe makkelijker een slachtoffer zich een positievere uitkomst kan inbeelden, hoe onrechtvaardiger het gevoel van het slachtoffer. Dit geldt ook andersom, wanneer iemand zich makkelijk kan inbeelden dat de schade veel erger zou zijn geweest, wordt de situatie minder onrechtvaardig bestempeld. Deze verbanden gelden evenals voor de kwetsbaarheid van het slachtoffer. Wanneer het slachtoffer de situatie had

zien aankomen is de persoon in kwestie minder bang voor herhaling dan wanneer het niet te verwachten was.

In de laatste fase maakt het slachtoffer een beslissing of er daadwerkelijk een melding wordt gemaakt. Het maakt niet uit welke beslissing het individu maakt, het gaat erom dat de persoon in kwestie verwacht hierdoor het disstressniveau te verlagen. Hierin heeft het slachtoffer 4 verschillende mogelijkheden:

1. Een privéoplossing zoeken
2. Cognitief revalueren
3. Aangifte doen
4. Geen actie ondernemen

Een *privéoplossing* zoeken kan op verschillende manieren. Zo kan het slachtoffer de dader juist gaan vermijden, door de omgeving van de dader bijvoorbeeld te vermijden. Het slachtoffer kan ook tegenovergesteld reageren. Het slachtoffer komt dan juist de dader tegemoet, door de dader bijvoorbeeld extra liefdevol te gaan behandelen. In de hoop dat een nieuw incident voorkomen kan worden. Tot slot kan het slachtoffer de confrontatie aangaan met de dader doormiddel van fysiek of verbaal geweld.

Bij de *cognitieve revalueren* zorgt het slachtoffer ervoor dat zijn kijk op de gebeurtenis verandert. Hierdoor ligt de schuld niet meer bij de dader maar bij het slachtoffer zelf. De twee voorgaande processen worden opnieuw doorlopen en de vragen: "Was het echt zo erg? Lag het niet aan mijzelf?" spelen vooral een belangrijke rol.

Naar de politie gaan om *aangifte* te doen is een andere optie voor het slachtoffer. Dit kan voordelig zijn om bijvoorbeeld geld van een verzekeringsmaatschappij te kunnen verhalen. Maar vooral het oppakken van de dader zal het disstressniveau van het slachtoffer uiteindelijk verminderen. De houding van het slachtoffer ten opzichte van de politie speelt hierin een belangrijke rol. Wanneer het slachtoffer weinig vertrouwen heeft in de daadkracht van de politie zal de stap om aangifte te gaan doen aanzienlijk verminderen.

Bij *geen actie ondernemen* zal het disstressniveau hoog blijven en dit kan nog meer nadelige gevolgen hebben voor het individu. Maar soms ziet een slachtoffer alle opties als onmogelijk en zal het hierbij blijven. (Greenberg & Ruback, 1992)

Overeenkomsten van beide theorieën

De theorieën gaan beide over een beslissingsmodel, er is daardoor op sommige punten enigszins overlapping. De belangrijkste overeenkomsten worden hier benoemd. Beide theorieën beschrijven de achtergrond factoren die invloed hebben op het gedrag en de beslissing van het slachtoffer. Hierbij worden de sociale invloed, normatieve invloed en informatie in beide theorieën benoemd. Echter gaat de Theorie van Gepland Gedrag er uitgebreider op in en zijn er meer factoren expliciet genoemd. Daarnaast wordt houding van een persoon ten opzichte van het gedrag in beide theorieën benoemd als invloedbare factor op het uit te voeren gedrag. Tot slot staan in beide theorieën het uit te voeren gedrag aan het einde van het schema.

De verschillen tussen de theorieën

Het grootste verschil tussen beide theorieën is dat de Theorie van Gepland Gedrag ingaat op alle gedragingen in tegenstelling tot Het Slachtoffer-Beslissingsmodel, die vooral ingaat op de beslissing van een slachtoffer. Dit is te zien aan het eind van het model, waar bij de Theorie van Gepland Gedrag alleen gedrag staat en bij Het Slachtoffer-Beslissingsmodel wordt ingegaan op vier mogelijke opties. Een ander groot verschil is dat bij de Theorie van Gepland Gedrag vooral gekeken wordt naar

de haalbaarheid van het gedrag. Dit heeft invloed op de intentie en daarmee op het uit te voeren gedrag. Dit onderdeel ontbreekt bij Het Slachtoffer-Beslissingsmodel. Tot slot behandelt het Slachtoffer-Beslissingsmodel de stress en angst van het slachtoffer. Dit komt verder niet terug in de Theorie van Gepland Gedrag.

Samengevoegde theorieën

Om de modellen te kunnen toepassen in het onderzoek is hieronder het Meldingsbereidheid-model weergegeven, zie figuur 3. Dit model is een samenvoeging van beide theorieën die hierboven zijn omschreven. Het vormt de basis voor dit onderzoek.

De theorie gaat uit van 5 stadia gedurende de beslissing periode van een persoon. Deze 5 fases doorloopt de persoon voor het uiteindelijke gedrag wordt uitgevoerd.

1. Het slachtoffer wordt zich wel of niet bewust dat het incident valt onder een misdrijf, *labelen*.

Het slachtoffer is een situatie overkomen. Vervolgens moet het slachtoffer zich eerst gaan beseffen dat het om een misdrijf gaat. Zonder het besef zal er nooit aanstalten worden gemaakt om melding te maken.

2. Het slachtoffer bepaalt *de ernst* van de situatie.

Vervolgens is het belangrijk dat het slachtoffer gaat nadenken over hoe ernstig de situatie daadwerkelijk is. Iemand die voorheen al bij een ernstig bijtincident is betrokken, zal misschien niet de behoefte voelen om een licht bijtincident te gaan melden.

3. Vervolgens maakt het individu de *beslissing* wat hij gaat doen met de bevinding van het misdrijf.

Het slachtoffer kan er voor kiezen iets te doen, zoals bijvoorbeeld melding maken van het incident. Wanneer de persoon besluit geen actie te ondernemen houdt het model hier op.

4. Daaruit ontstaat de *intentie* om het gedrag te gaan uitvoeren.

Het slachtoffer heeft een beslissing gemaakt om het gedrag te gaan uitvoeren en staat op het punt om dat te doen. De intentie van de persoon is aanwezig, alleen dit is niet altijd genoeg om het gedrag te laten plaatsvinden. Wanneer de intentie of haalbaarheid laag is kan een persoon geneigd zijn om alsnog het gedrag niet uit te voeren, er zal geen actie worden ondernomen.

5. Het *gedrag* wordt uitgevoerd.

Gebaseerd op de vier keuzes die Het Slachtoffer-Beslissingsmodel hanteert. De vier keuzes die een slachtoffer kan maken zijn echter in dit model opgesplitst. Het slachtoffer heeft namelijk in elke fase de mogelijkheid om af te haken. Hierdoor komt het gedrag “geen actie ondernemen” gedurende alle fases terug als eventuele mogelijkheid. De overige drie gedragingen zijn pas aan het eind van het model te vinden. Pas dan wordt het gedrag echt uitgevoerd.

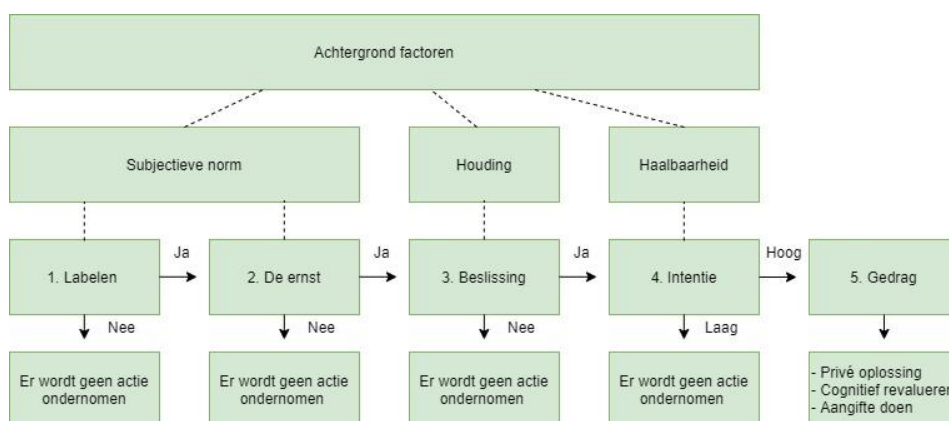

Fig. 3 Meldingsbereidheid-model A. Huijbregts

De 5 fases van het Meldingsbereidheid-model worden beïnvloed door verschillende elementen. Deze elementen worden hieronder uitgebreid beschreven.

Subjectieve norm

De subjectieve norm beïnvloedt het labelen en de ernst van de situatie. De subjectieve norm omvat de normen en waarden die een persoon heeft verworven gedurende zijn leven. Wat is volgens deze persoon normaal? Hoe “gewoon” is deze situatie voor de persoon? De cultuur waar een persoon opgroeit speelt hierbij een rol, zie achtergrond factoren.

Houding

Houding ten opzichte van het incident heeft invloed op de beslissing die het slachtoffer maakt. Iemand die heel zijn leven al tegen honden is zal een bijtincident uiteraard willen melden. Terwijl iemand die zelf een hond heeft het door de vingers kan zien, omdat de hond het misschien niet zo bedoeld heeft. Sociale invloeden uit de achtergrond factoren spelen hierbij een belangrijke rol. Wat vindt iemand van mij? Word ik nog wel geaccepteerd als ik dit ga doen?

Haalbaarheid

Echter speelt de rol van haalbaarheid nog mee. Zolang de persoon door omgevingsfactoren of persoonlijke omstandigheden niet het gedrag kan uitvoeren zal het gedrag uiteindelijk niet plaatsvinden. De persoon kijkt in deze stap vooral naar de positieve en negatieve gevolgen van het gedrag.

Achtergrond factoren

Deze bovengenoemd elementen worden op hun beurt weer beïnvloed door de achtergrondfactoren. Hierbij kan gedacht worden aan individuele eigenschappen zoals karakter, emoties, verleden enzovoort. Daarnaast is er een sociale invloed. De cultuur waarin het slachtoffer is opgegroeid en de sociale normen en waarden in de omgeving van het individu zijn hierbij belangrijk. Tot slot zijn kennis en vaardigheden van invloed op de subjectieve norm, houding en haalbaarheid. Wanneer iemand over veel kennis beschikt op een bepaald gebied, heeft de persoon de mogelijkheid om betere afwegingen te maken. Vaardigheden spelen een belangrijke rol wanneer het op de haalbaarheid aankomt. Wanneer men goed is in een bepaalde vaardigheid is het aannemelijker dat het minder moeite kost en daardoor makkelijker uitvoerbaar is.

De voorgaande onderzoeken naar bijtincidenten in Nederland maken vooral gebruik van de huidige meldingscijfers. De vraag is of dit representatief is gezien melden niet verplicht is in Nederland. Minister Schouten wil het probleem inzichtelijk maken door een landelijke databank op te stellen. Een eerder onderzoek uit Engeland laat zien dat alleen de cijfers uit ziekenhuisbestanden niet toereikend zijn. Verder onderzoek naar de persoonlijkheid en het gedrag van slachtoffer moet volgens dit onderzoek nog onderzocht worden om oplossingen voor het bijtincidenten probleem te vinden. Tevens is er niet gekeken naar de meldingsbereidheid van de slachtoffers en hondeneigenaren. De vraag is of de meldingen van bijtincidenten wel in dat registratiesysteem terecht komen.

Daarom is ervoor gekozen om dit onderzoek te doen met behulp van de volgende hoofdvraag: “Wat zijn de motieven van een slachtoffer of hondeneigenaar om een bijtincident niet te registreren?” om zo beter inzicht te krijgen in de beweegredenen van zowel slachtoffer als de houder van het dier.

Om meer achtergrondinformatie te verkrijgen om de hoofdvraag te beantwoorden zijn verschillende deelvragen opgesteld. Deze deelvragen luiden als volgt:

1. “Wat zijn motieven voor de subjectieve norm die de hondeneigenaar of het slachtoffer aanneemt ten opzichte van bijtincidenten?”
2. “Wat zijn motieven voor de houding van de hondeneigenaar of het slachtoffer ten opzichte van de registratie van bijtincidenten?”
3. “Hoe haalbaar is het voor de hondeneigenaar of het slachtoffer om het bijtincident te registreren?”

Als de motieven van de hondeneigenaren en slachtoffers duidelijk zijn, kunnen er verbeteringen en/of alternatieven worden gebruikt bij het registratieproces. Dit kan resulteren in een verhoogd aantal registraties waardoor de verkregen data betrouwbaarder wordt. Wat uiteindelijk tot een beter inzicht in de omvang van het probleem zal leiden.

2. Materiaal en methode

In dit hoofdstuk wordt de dataverzamelmethode, betrouwbaarheid en analyse van de data beschreven. Het theoretisch kader zoals beschreven in hoofdstuk 1 dient als uitgangspunt voor de dataverzamelmethode. In dit hoofdstuk wordt duidelijk hoe de student het onderzoek heeft uitgevoerd en hoe de deelvragen beantwoord gaan worden.

2.1 Onderzoeksmethode

Om de onderzoeksvraag “Wat zijn de motieven van een slachtoffer of hondeneigenaar om een bijtincident niet te registreren?” te beantwoorden zijn de volgende deelvragen opgesteld:

1. “Wat zijn motieven voor de subjectieve norm die de hondeneigenaar of het slachtoffer aanneemt ten opzichte van bijtincidenten?”
2. “Wat zijn motieven voor de houding van de hondeneigenaar of het slachtoffer ten opzichte van de registratie van bijtincidenten?”
3. “Hoe haalbaar is het voor de hondeneigenaar of het slachtoffer om het bijtincident te registreren?”

De resultaten van de deelvragen leiden tot beantwoording van de hoofdvraag. Om antwoord te krijgen op de deelvragen zijn er open interviews afgenomen en artikelen geanalyseerd. Daarmee is dit onderzoek een beschrijvend kwalitatief onderzoek.

Interviews

Om de motieven van zowel slachtoffer als hondeneigenaar te achterhalen zijn er allereerst interviews afgenomen. Er is gekozen voor de interviewtechniek omdat het de mogelijkheid biedt om door te vragen op gegeven antwoorden. Dit in tegenstelling tot enquêtes, waarbij dit niet mogelijk is. Door de mogelijkheid tot doorvragen ontstaat er een breder beeld van de motieven rondom het registreren. De interviews zijn telefonisch afgenomen gezien de omstandigheden rondom het coronavirus. Er is bewust gekozen voor een telefonische afspraak ten opzichte van een videogesprek zodat er geen beperkingen zijn met betrekking tot de internetverbinding. Het happenen en of wegvallen van het beeld en geluid zijn storend tijdens het interview. Hierdoor kan een deelnemer uit zijn verhaal raken of op den duur geïrriteerd raken. Dit kan tot gevolg hebben dat antwoorden korter zijn, wat het onderzoek benadeelt.

De eerste stap van het onderzoek was het werven van mensen die bereid waren mee te werken aan het onderzoek. Via social media was er op verschillende platforms een folder verspreid, zie bijlage 1. Deze folder is verspreid via de Martin Gaus Hondenschool Lelystad, Sophia-Vereeniging, Facebook groepen en LinkedIn van de student. Het nodige aantal respondenten voor dit onderzoek is acht ($n=8$). Bij kwalitatief onderzoek ontstaat er na een bepaald aantal interviews een verzadigingspunt, saturatie. Na dat moment komt er geen nieuwe informatie meer uit de interviews. Dit punt is tijdens dit onderzoek bereikt na de afname van 8 interviews. Hoe vaak de motieven voorkomen in de samenleving kan naderhand met een aanvullend onderzoek, doormiddel van bijvoorbeeld enquêtes worden onderzocht. Dit onderzoek richt zich vooral op het verkennen van de motieven en niet op hoe vaak deze motieven voorkomen. De richtlijnen waaraan de respondenten voldoen zijn te vinden in hoofdstuk 2.2 Onderzoeksgroep.

Na aanmelding van een deelnemer werd een telefonische afspraak ingepland, zie bijlage 2. Daarnaast werd de volgende informatie van de kandidaten voorafgaand aan het interview genoteerd: Naam kandidaat, datum van het incident en contactgegevens. Nadat de afspraak met de kandidaat was vastgesteld werd er een bevestiging gestuurd naar de persoon met in de bijlage alvast een

voorbereiding, zodat de deelnemers voorafgaand al konden na denken over de onderwerpen (zie bijlage 3).

Tijdens het interview zijn de vragen gesteld die onderverdeeld zijn in de volgorde van de deelvragen, zie bijlage 4. Hierbij zijn de verdiepende vragen evenals vermeldt. Het interview is volgens de volgorde van de lijst uitgevoerd. De interviews zijn opgenomen met een recorder en vervolgens geanalyseerd, zie hoofdstuk 2.3 Analyse van resultaten.

Artikelen

Om de interviews aan te vullen is er, naast de interviews, een deskresearch uitgevoerd. Het doel van deze analyse is om de motieven die voortkomen uit de interviews te bevestigen. Ook bij deze onderzoekstechniek werd gekeken naar de drie deelvragen met betrekking tot subjectieve norm, houding en haalbaarheid.

Het zoekplan is te vinden in bijlage 5, Onderzoeksplan. Samengevat houdt het in dat er acht online geplaatste artikelen (n=8) bij elkaar zijn gezocht. Deze zijn vervolgens geanalyseerd in dezelfde stappen als de interviews, zie hoofdstuk 2.3 Analyse van resultaten.

2.2 Onderzoeksgroep

Registratie van een bijtincident kan door zowel het slachtoffer als de eigenaar van de hond gebeuren. Om de motieven van beide groepen te vertegenwoordigen zal 50 procent van de ondervraagden een hondeneigenaar zijn en 50 procent van de ondervraagden het slachtoffer. Dit zorgt voor een breed beeld van inzichten over de motieven van de mensen. De verdeling van groepen is in onderstaande tabel 1 weergegeven.

Tabel 1

	Hondeneigenaar	Slachtoffer
Aantal	4	4

Om de betrouwbaarheid van de motieven te waarborgen is ervoor gekozen om mensen te interviewen die maximaal ander half jaar geleden betrokken waren bij een bijtincident. Wanneer het zich lang geleden heeft afgespeeld kunnen motieven en/of omstandigheden die zich toen voordeden vervagen. Dus om de betrouwbaarheid van dit onderzoek te waarborgen is er een maximale tijd van ander half jaar aangehouden.

Daarnaast kunnen sociaal wenselijke antwoorden de betrouwbaarheid van het onderzoek beïnvloeden. Tijdens het interview is daarom doorgevraagd naar de achterliggende motieven van de respondenten.

2.3 Analyse van de resultaten

Elk interview was opgenomen en naderhand uitgetypt in een transcript. Dit houdt in dat er zo letterlijk mogelijk is genoteerd wat de kandidaten hebben gezegd. Hierbij moet wel de kanttekening worden geplaatst dat bij het gebruik van stopwoorden en lastig te volgen zinnen, aanpassingen zijn gemaakt ter bevordering van de leesbaarheid. Vervolgens is de relevantie bepaald. Alles wat verband houdt met de hoofdvraag of de deelvraag is gemarkeerd. Deze relevante zinnen zijn vervolgens onderverdeeld per deelvraag. Daarna zijn synoniemen bij elkaar gevoegd en gelabeld tot een argument. Hierdoor is een overzicht ontstaan van de verschillende motieven. Na het beantwoorden van de deelvragen is de hoofdvraag beantwoord, zie de conclusie. (Baarda, 2014)

3.Resultaten

In dit hoofdstuk zijn alle resultaten weergegeven die antwoord geven op de deelvragen. De transcripten van de interviews zijn terug te vinden in het bijgevoegde document “Transcripten interviews”. In dit document zijn de argumenten gecodeerd.

Overeenkomstige argumenten zijn onder geschaard onder hetzelfde label. De indeling hiervan is te vinden onder “Onderverdeling labels Interview” in bijlage 6.2. In bijlage 6.1 “Resultatentabel interview” zijn de argumenten van de verschillende interviews samengevoegd tot een tabel.

In bijlage 7 zijn de labels van de artikelen terug te vinden. Deze labels zijn afkomstig van het bijgevoegde document “Gecodeerde artikelen”.

Het doel van het onderzoek is om te kijken wat de motieven zijn van slachtoffers en hondeneigenaren om bijtincidenten niet te registreren. Hierbij is gekeken naar de subjectieve norm, de houding van hondeneigenaren en het slachtofferen de haalbaarheid van registratie.

3.1 Subjectieve norm

Deze paragraaf gaat in op de eerste deelvraag: “Wat zijn motieven voor de subjectieve norm die de hondeneigenaar of het slachtoffer aanneemt ten opzichte van bijtincidenten?”

Interviews

Uit de interviews zijn de volgende labels naar voren gekomen:

1. Het verhaal is groter dan alleen de hond die bijt.
2. Een bijtincident wordt erger ervaren wanneer de hondeneigenaar er niet verantwoordelijk mee omgaat.
3. Een bijtincident is niet acceptabel.
4. Het bijtincident had voorkomen kunnen worden, het is een fout van het slachtoffer.
5. Honden zijn er voor je plezier.
6. De ernst van het bijtincident hangt af van de verklaarbaarheid van het gedrag.
7. Het is hond eigen dat ze kunnen bijten.

In onderstaande alinea’s worden de verschillende labels toegelicht.

Geïnterviewde Rachelle-Jean vindt dat het verhaal groter is dan alleen de hond die bijt (label 1). Hierin is het belangrijk dat er dus ook gekeken wordt naar de omgeving van de hond, de hondeneigenaar en het slachtoffer. Een samenspel van deze factoren kan er voor zorgen dat een hond gaat bijten. Een bijtincident ligt aan de gehele situatie en dus niet alleen aan de hond zelf.

Label 2 “Een bijtincident wordt erger ervaren wanneer de hondeneigenaar er niet verantwoordelijk mee omgaat” laat zien wat het gedrag van de hondeneigenaar invloed heeft op de beleving van het slachtoffer. Wanneer de hondeneigenaar volgens het slachtoffer verantwoordelijk zijn hond houdt en de hond toevallig een keer losbreekt, is het incident minder heftig dan wanneer de hondeneigenaar onverantwoord ermee om gaat: “Nee, mijn hond doet zoiets niet”.

Geïnterviewde Henk stelt: “als een hond onvoorspelbaar gedrag vertoont dan is hij een gevaar voor de samenleving”. Zoals hij dan ook eerder in het interview heeft gezegd “Een huisdier van iemand is geen wapen dat iemand mag hanteren.” Hiermee wil hij eigenlijk zeggen dat honden gevaarlijk zijn. Er zit altijd een risico aan honden, zeker bepaalde hondenrassen. Volgens hem zijn hondenbeten dan ook niet acceptabel (label 3). Het is volgens hem een strafbaar feit, net als incidenten met een wapen: “Als je een hond hebt en die brengt schade toe bij een ander, dan is het hetzelfde als dat je zelf iemand schade toebrengt met een mes.” Aansluitend op dit motief vindt hij dat honden er

moeten zijn voor je plezier (label 5). “Hondensoorten die bijterig zijn moeten aan banden gelegd worden. Ik bedoel honden heb je voor je plezier en dit soort bij schade dat moet niet mogen.” Henk.

Drie van de acht deelnemers beweert dat het incident voorkomen had kunnen worden, als slachtoffer zijnde (label 4). Aan het gedrag van de hond had het slachtoffer kunnen zien dat dit tot een bijtincident zou leiden. De slachtoffers vinden daarom het bijtincident minder heftig: “Ik maak zelf een fout” *Gonnie*.

Onafhankelijk of het slachtoffer zelf de fout heeft begaan vinden vijf van de acht deelnemers het incident minder heftig wanneer het gedrag verklaarbaar is (label 6). “Omdat ik snap waar die hond vandaan kwam.” *Sabrina*. In tegenstelling tot wanneer het gedrag niet verklaarbaar is, dan wordt het incident al snel erger bestempeld en moet er zeker actie worden ondernomen. “Als een hond bepaald gedrag vertoont, zonder dat je daar een reden bij kan zoeken, zoals een deskundige bijvoorbeeld kan doen. Ja dan is dat gewoon gevaarlijk. Dan kan het zomaar weer gebeuren.” *Sabrina*

Tot slot is er nog een grote groep deelnemers, namelijk zes van de acht deelnemers die vindt dat een hond nu eenmaal kan bijten (label 7). Het is een risico die hoort bij het houden van honden. “Tegelijkertijd kun je met honden nooit 100 procent garantie bieden. Alle honden hebben tanden, ja zo simpel is het. En agressie is gewoon een onderdeel van het pakket.” *Gonnie* Hier komt ook naar voren dat het voor sommige deelnemers een soort “normaal” is geworden dat het gebeurt. De deelnemers zijn er mee opgegroeid of, in omgang met eigen dieren, hier vaker mee in aanraking gekomen. “Dus je groeit daar mee op en ja je weet wel dat een hond kan bijten. Ja je staat daar dan niet zo bij stil.” *Hanneke*

Artikelen

In de krantenartikelen zijn een paar motieven gevonden die overeenkomen met motieven die zijn gegeven in de interviews. Het betreft de volgende labels:

1. Het verhaal is groter dan alleen de hond die bijt.
3. Een bijtincident is niet acceptabel.
7. Het is hond eigen dat ze kunnen bijten.

Daarnaast is er ook een nieuw motief gevonden:

8. Bijtincidenten kunnen voorkomen worden, de verantwoording ligt bij de eigenaar.

Label 1 laat zien dat de mensen niet alleen de hond de schuld geven van het bijtincident. Het is een situatie waar meer factoren en rol spelen. De hond kan er in sommige situaties niks aan doen dat hij bijt: “Het ligt volgens van Veen namelijk ook niet altijd aan de hond.” (*Kors, 2018*)

Voor andere mensen is het niet zo van zelf sprekend dat honden bijtincidenten veroorzaken. Deze groep mensen vindt het niet acceptabel (label 3) dat honden die een verwonding of zelfs de dood veroorzaakt hebben nog een tweede kans krijgen. “Het testen tenslotte, wordt afgeschilderd als 'zielig'. Maar een hond die een mens of hond ernstig heeft aangevallen, verminkt of zelfs gedood, hoeft niet getest te worden. Deze hond is al gezakt voor de test die het echte leven heet.” *Volgens Strijbos (Het parool, 2016)*

Tot slot is er nog een groep mensen die vindt dat bijtincidenten het risico van het houden van honden is (label 7). Hier valt vooral op dat er uitspraken gericht op erfelijkheid en in vergelijkingen met granaten wordt gedaan. “Het is geen kwestie van 'opvoeding', maar van aanleg.” *Volgens Wijn (Het parool, 2016)* ; “Een vechthond is een granaat waarvan niet bekend is of en wanneer de pin eruit gaat en hij ontploft.” *Volgens Wijn (Het parool, 2016)*

Een nieuw motief die naar voren is gekomen tijdens het verwerken van de artikelen is label 8: “bijtincidenten kunnen voorkomen worden, de verantwoording ligt bij de eigenaar”. Een bijtincident kan voorkomen worden mits de eigenaar de juiste verantwoordelijkheid neemt. Vooral de juiste opvoeding is een argument dat vaker gebruikt wordt. “Terwijl iedereen terecht van mening is dat alles valt of staat met opvoeding en aansturing van het gedrag van de hond.” Volgens Gaus (*Het parool*, 2016); “Een situatie die door de hond even aan te lijnen voorkomen kan worden! Dus lijn je hond verdorie aan...” (*Waagmeester*, 2018)

3.2 Houding

Deze paragraaf gaat in op de tweede deelvraag: “Wat zijn motieven voor de houding van de hondeneigenaar of het slachtoffer ten opzichte van de registratie van bijtincidenten?”

Interviews

Uit de interviews zijn de volgende labels naar voren gekomen:

1. De gevolgen van melding bij de politie is vervelend voor de hond en de hondeneigenaar.
2. Onderling is het ook wel op te lossen. Hierbij is een politie niet nodig.
3. Dit is afhankelijk van de verantwoordelijkheid die de hondeneigenaar neemt.
4. Twijfels over de consequentie van melden.
5. Dat is afhankelijk van de schade van het slachtoffer.
6. Voor de preventie van bijtincidenten.
7. Niet alles hoeft gemeld te worden.
8. Meer melding zorgt voor een beter beeld van het totale probleem.
9. De hondeneigenaar moet zelf actie ondernemen, het is niet aan het slachtoffer.

In onderstaande alinea's worden de verschillende labels toegelicht.

Label 1 laat vooral zien dat het slachtoffer de gevolgen voor zowel de hond als eigenaar vervelend vindt. Door geen melding te maken hoopt het slachtoffer de negatieve maatregelen te voorkomen. De geïnterviewde die deze mening gaf, wist de gevolgen uit eigen ervaring en zou graag mensen daarvoor behoeden.

Een manier om de autoriteiten te vermijden is door het onderling op te lossen (label 2). Hierdoor heeft het slachtoffer wel de ruimte om aan te geven bij de hondeneigenaar dat de situatie in het vervolg voorkomen moet worden, maar zo kan de stap naar autoriteiten worden vermeden.

De houding van het slachtoffer is in sommige gevallen afhankelijk van de verantwoordelijkheid die de eigenaar neemt na het incident (label 3). Als de eigenaar zijn verantwoordelijkheid neemt, door de hond standaard te muilkorven, aan te lijnen of desnoods te laten inslapen. Dan zal het registreren bij de politie niet nodig zijn. Als de hondeneigenaar zijn verantwoording niet in acht neemt, dan zijn slachtoffers wel geneigd om melding te maken. “Kijk, als zij dan bijvoorbeeld zeggen, “wij geven er niet heel veel om. Het gebeurt wel vaker.” Dan zou ik het wel registreren.” *Mika*

Label 4 wordt door vier van de acht personen aangekaart tijdens het interview. De geïnterviewde weten namelijk niet precies wat er na registratie bij de politie gebeurt. Zo twijfelen de slachtoffers over de eventuele consequenties voor de hond en de hondeneigenaar, de reactie van de politie en aan de actie die politie gaat nemen na melding van het incident. Deze onwetendheid zorgt ervoor dat de slachtoffers terughoudend zijn in hun keuze om te registreren.

Niet alleen de consequenties zijn van belang in de keuze tot registreren, ook is de schade een belangrijke factor (label 5). Hoe groter de schade, hoe eerder een slachtoffer bereid is om hiervan

melding te maken. Hierin is opvallend dat slachtoffers van een ernstig bijtincident dit ook beweren: “Dit is wel een ernstig bijtincident, maar mijn oog, mijn neus en mond zijn allemaal net niet geraakt. Als een van die delen beschadigd was weet ik niet of ik zo vergevingsgezind zou zijn geweest. Het is maar mijn wang eigenlijk. Als het mijn oog was geweest, kijk ik ben filmmaker, ik weet niet of het dan nog zo zou zijn verlopen.” *Rachelle-Jean*.

Voor veel slachtoffers is de preventie van bijtincidenten wel het grootste motief tot het ondernemen van actie (label 6). Zeven van de acht deelnemers ziet dit als belangrijke motivatie. Zoals bijvoorbeeld Mireille die zegt: “Van een ernstig bijtincident moet sowieso melding worden gedaan. En eigenlijk die lichte ook want vaak moet je er iets mee.” Opvallend is dat dit motief niet direct leidt tot meer meldingen. De slachtoffers vinden dat er actie moet worden ondernomen, maar dit hoeft niet perse via de politie. Zelfstandig de eigenaar opzoeken en aanspreken op zijn verantwoordelijkheid is voor een deel van de slachtoffers de manier om bijtincidenten te voorkomen. “In mijn gedachten was het wel van de volgende keer pakt deze hond een kind. Dus dat is voor mij wel de reden om opzoek te gaan naar de eigenaar.” *Henk*

Volgens sommige slachtoffers is het niet van belang dat alle incidenten gemeld worden (label 7). “En ik hoop ook dat een deel met de mantel bedekt blijft, want als we iedereen die een fout maakt of een overtreding begaat meteen aan de schandpaal nagelen dan zou de samenleving ver te zoeken zijn.” *Henk*

In tegenstelling tot label 7 zijn er andere geïnterviewde die het wel belangrijk vinden dan incidenten worden geregistreerd. Hierdoor ontstaat er een databank waardoor het inzicht van het probleem duidelijk wordt (label 8). Dit is voor enkele slachtoffers een belangrijke motivatie om wel te registreren. “Met deze inzichten kun je misschien ook wat aan het beleid doen met betrekking tot het houden van honden.” *Rachelle-Jean* ; “Het is niet dat honden zomaar uitvallen, er zal altijd iets aan ten grondslag zijn. En hoe meer meldingen hoe duidelijker dat beeld kan worden.” *Mireille*

Het laatste label gaat in op de verantwoordelijkheid van de hondeneigenaar. Label 9 : De hondeneigenaar moet zelf actie ondernemen, het is niet aan het slachtoffer. Er zijn geïnterviewde die vinden dat de verantwoording niet bij het slachtoffer moet liggen maar vooral bij de hondeneigenaar. Rachelle-Jean zegt hierover: “Ik vind dat een melding van een bijtincident gemaakt moet worden door de eigenaar. Licht of ernstig bijtincident, het zou zaak moeten zijn van de eigenaar.... Of het nu vervelend voor die hond gaat uitpakken of niet.” Henk sluit zich hierbij aan: “Maar een hond als huisdier, dan is de eigenaar verantwoordelijk voor het gedrag van de hond. Dat is dezelfde verantwoordelijkheid die je hebt als mens ten opzichte van je medemens.”

Artikelen

Bij de houding is label 6 terug gevonden in de artikelen. Daarnaast is er nog een nieuw motief gevonden, Label 10.

6. Voor de preventie van bijtincidenten.

10. Het is aan de politie om op de preventie van bijtincidenten te handhaven.

Label 6 weergeeft dat het belangrijk geacht wordt om bijtincidenten te voorkomen. “Het is tijd om het aantal ernstig gewonden te verminderen en doden te voorkómen.” (*Boissevain & Overgaauw, 2017*); “De vrouw vindt wel dat er iets aan de situatie gedaan moet worden. 'Als deze honden een gevaar zijn moet er iets gebeuren', ze refereert naar het incident in Nieuw-Buinen: 'Zoiets moet voorkomen worden.’” (*Nijssen, 2016*)

Er zijn slachtoffers die het belangrijk vinden dat de politie moet handhaven op dit soort incidenten (label 10). Deze mensen doen aangifte zodat de politie verdere maatregelen neemt en de veiligheid op die manier waarborgt: “Woensdag deden Kolle en zijn vrouw aangifte van het bijtincident. 'Ik hoop dat de politie iemand kan sturen die met de eigenaren van de hond een gesprek aan gaat, zodat er beoordeeld kan worden of de honden daar op hun plek zitten of dat ze misschien naar een asiel overgeplaatst moeten worden.’” (Nijssen, 2016)

3.3 Haalbaarheid

Deze paragraaf gaat in op de derde deelvraag: “Hoe haalbaar is het voor de hondeneigenaar of het slachtoffer om het bijtincident te registreren?”

Interviews

Uit de interviews zijn de volgende motieven naar voren gekomen:

1. Afhankelijk van de relatie tussen het slachtoffer en de hondeneigenaar.
2. Afweging van kosten en baten.
3. Geen besef van de mogelijkheid om te melden.
4. Sociale druk.
5. Motivatie is belangrijk.
6. Bedrijfsbelang.
7. Afhankelijk van de persoon waarbij melding gemaakt wordt.
8. Een slachtoffer houdt zich er niet mee bezig.
9. Na bewustwording dat melding maken mogelijk is, is het incident niet meer relevant.

In onderstaande alinea's worden de verschillende labels toegelicht.

Label 1 benadrukt dat ondanks de houding om bijvoorbeeld wel te registreren, de relatie tussen hondeneigenaar en slachtoffer bepalend is om het wel of niet te doen. Zodra de hond van iemand is die het slachtoffer kent of de hond zelf is een bekende, dan weerhoudt dit het slachtoffer om melding te maken van het incident. “En toen dacht ik ook, ja als ik nu wel ergens een melding zou gaan maken en hij zou mensen aan de deur krijgen en hij zou die hond weg moeten doen. Dat zou ik ook verschrikkelijk vinden. Dus ik verplaats me meer in de man en de hond.” *Hanneke*

Daarnaast maakt het slachtoffer een afweging van de kosten en baten (label 2). Weegt de moeite van het registreren op tegen de gemaakte schade? “Maar als je met dat soort meldingen te maken hebt, weet je wel dat er veel papierwerk en rompslomp bij komt kijken. En dan heb je de afweging, is dat de moeite waard?” *Henk*

Twee van de acht deelnemers waren zich niet bewust van de mogelijkheid om melding te maken (label 3). “Ik moet eerlijk zeggen dat ik tot op nu niet wist dat je dat kan doen. Dus ik zou niet weten hoe die handelingen zijn.” *Sabrine*; “Ja, omdat ik ook niet een idee heb waar je dat zou moeten melden.” *Hanneke*

Wanneer er melding gemaakt wordt van een incident kan dit ook invloed hebben op hoe de hondeneigenaar en hond in de omgeving worden aangekeken (label 4). Dit is voor de hondeneigenaar een motief om geen melding te durven maken. “Maar ik weet wel, zodra mensen daar geur van krijgen dan wordt het verhaal steeds erger. En op een gegeven moment zeggen ze dat je een zeer agressieve hond hebt.” *Mireille*

Motivatie is een belangrijke invloed die bepalend is of er uiteindelijk wat met het incident gedaan wordt (label 5). De hondeneigenaar Mireille gaf aan dat het voor haar de motivatie was die er voor heeft gezorgd dat ze preventieve hulp ging zoeken bij gedragsdeskundige. Hoe moeilijk het dan ook is

om informatie te vinden, als de motivatie maar hoog genoeg is zal je door blijven zoeken. “Als mensen motivatie hebben dat je dan zoek je harder dan wanneer je vindt dat het moet zeg maar.” *Mireille*

Label 6: bedrijfsbelang speelt ook een rol bij het maken van de beslissing om iets wel of niet te registreren. “Maar toch ga ik dan meer denken in het bedrijfsbelang. Je wilt voorkomen dat er problemen zijn. Stel dat het echt van die zeurende mensen zijn. Die om elk akkevietje “O mij kind! de vacht zit verkeerd. Wat is er gebeurd?” Dan wil je ook niet dat dat soort mensen slecht recensies gaan plaatsen of hun hond weghouden. Dat ze dan zelf de keus maken om niet meer te komen dat is prima maar je wilt niet dat het bedrijf een slecht naam krijgt.” *Anouk*

Niet alleen het bedrijfsbelang maar ook de persoon waarbij melding gemaakt wordt is speelt een rol. Wanneer het slachtoffer zich gerust gesteld voelt bij iemand, zal hij eerder geneigd zijn melding te maken dan wanneer dit niet het geval is (label 7). “Omdat hij niet overkomt als een oordelend persoon. Zowel naar de hond toe als naar mij toe. Dus ik heb niet het idee dat het invloed heeft op hoe hij kijkt naar mij of naar zijn hond of hoe hij zich gedraagt naar mij of zijn hond. Heel begripvol zeg maar, heel relaxt.” *Anouk*

Niet elk slachtoffer houdt zich bezig met het registreren van het bijtincident (label 8). Dit kan zijn omdat het slachtoffer er zich gewoon niet van bewust is. Maar een slachtoffer kan ook zo getraumatiseerd zijn dat het niet in de persoon naar boven komt om ook nog melding te maken. De persoon is eigenlijk constant bezig met overleven. “Ik vind niet dat je die verantwoordelijkheid ook nog bij het slachtoffer moet neerleggen. Ik zat alleen maar te denken f*ck hoe gaat mijn gezicht eruit zien over twee weken als de hechtingen eruit zijn en de pleister er afkomt. Je bent met zo veel andere dingen bezig dat je je helemaal niet wilt bezighouden met die hond.” *Rachelle-Jean*

Nadat het slachtoffer zich alsnog bewust is van het feit dat melding maken mogelijk is, is volgens het slachtoffer het bijtincident niet meer relevant (label 9). “Het is alweer een poos geleden” *Hanneke* ; “Ja niks eigenlijk. Maar dan heb je wat anders te doen en dan blijft het er gewoon bij.” *Hanneke*

Artikelen

Bij de artikelen is maar één label gevonden die betrekking heeft tot deze deelvraag. Deze komt niet overeen met de labels verkregen uit de interviews.

10. Het kost veel tijd om het te registreren.

Waagmeester is de schrijfster van het artikel “Pleidooi: Lijn verdorie je hond aan!”. Na een zoveelste confrontatie met een hond in het bos besluit Waagmeester melding te maken bij de gemeente. Dit bleek haar echter veel tijd gekost te hebben en ze twijfelt over de actie van de gemeente. “Het kostte een zee van tijd om het in te vullen en dat ik updates alleen via een Fort Knox-constructie kan inzien (een link met een code, waarna ik nóg een code aan moet vragen, waarna ik mijn DigiD in mag vullen, maar dat hoeft niet), maakte dat ik weinig vertrouwen had in een goede afloop.” (*Waagmeester, 2018*)

3.4 Overige uitspraken

Interviews

Tot slot zijn er nog enkele uitspraken gevonden die niet binnen de gestelde labels vallen. Echter zeggen deze uitspraken wel iets over de hoe slachtoffer en hondeneigenaren tegen bijtincidenten aankijken en hoe deze groep er mee om gaat.

Voor sommige geïnterviewde was het normaal dat een hond het gedrag vertoonde. Het kan zijn omdat het typerend is voor het ras of omdat de hond met dit gedrag bij de eigenaar terecht is gekomen. Dan wordt een bijtincident eigenlijk gewoon. Pas wanneer een bijtincident heftiger wordt dan de eigenaar of het slachtoffer van de hond gewond is, wordt er nagedacht over vervolghandelingen.

Henk geeft aan tijdens het interview dat hij sommige hondenrassen berucht vindt. Deze mening is vooral gevormd door berichten die in de media verschijnen. Hierin worden sommige rassen herhaaldelijk genoemd waardoor hij bij voorbaat al een bepaalde mening heeft over deze honden. Hierbij is opvallend dat hij honden vergelijkt met een wapen.

Tijdens de interviews kwam ook naar voren dat de slachtoffers met hun omgeving spreken over het incident. Deze gesprekken zetten het slachtoffer aan het denken. Het is daarin opvallend dat de mening van de omgeving sturend is voor het uiteindelijke handelen.

Artikelen

Bij de artikelen zijn ook enkele uitspraken gevonden die niet binnen de labels vallen maar wel iets zeggen over hoe de hondeneigenaar of het slachtoffer tegenover bijtincidenten staan.

Allereerst de hondeneigenaar die in het artikel "Slachtoffer bijtincident: 'Ik heb gevochten voor mijn honden'" zegt de verantwoordelijkheid te dragen. Echter wordt hier niet verder op ingegaan, pas wanneer het tegendeel wordt bewezen zal hij actie ondernemen: " 'Mijn honden zijn ontsnapt. Daar draag ik de verantwoording voor. Maar ik kan niet bevestigen dat mijn hond, de hond van de vrouw heeft aangevallen', vertelt de eigenaar van de bijtende hond. 'Wel is het zeker dat de honden met elkaar gevochten hebben', gaat hij verder. De aanleiding van het gevecht is voor hem onduidelijk, maar waar de schuld ligt, laat hij in het midden: 'Wij zijn onschuldig tenzij het tegendeel wordt bewezen.' " (Nijssen, 2016)

Een andere uitspraak is dat hondeneigenaren zich onzeker voelen over wat er van hen wordt verwacht. Hierdoor ontstaat een onjuiste opvoeding. "Maar het ergste is dat de gewone hondenbezitter steeds minder veilig voelt en onzekerder wordt. En van daaruit ontstaan de ongeremde hyperactieve losgeslagen honden, omdat mensen bang worden gemaakt om op te voeden en/of te corrigeren. En daardoor hebben we een toename van ongelukken en bijtincidenten!" (Straten, 2016)

Bijtincidenten worden niet altijd gemeld. Maar als ze wel worden gemeld leidt dit vaak tot een inbeslagname volgens Sandra de Werd.

Volgens Boissevain houden de politie en andere instanties de cijfers van bijtincidenten niet bij. Voor zover het wel wordt bijgehouden komt het onder de algemene noemer 'hondenbeten' te staan. Wat volgens haar niks zegt over de echte oorzaak van het probleem. (Boissevain & Overgaauw, 2017)

4. Discussie

In dit hoofdstuk zullen eerst de resultaten worden bediscussieerd met de verwachtingen vanuit het literatuuronderzoek. Vervolgens zullen er verklaringen worden gegeven voor onderzoeksresultaten van dit onderzoek. Tot slot zal de eigen onderzoeksopzet kritisch worden bekeken.

De doelstelling van het onderzoek is om te achterhalen wat de motieven van slachtoffers en hondeneigenaren zijn om een bijtincident niet te melden. Met deze informatie kunnen er aanpassingen worden gedaan bij het registratieproces. Dit zal hopelijk resulteren in een verhoogd aantal registraties waardoor de verkregen data betrouwbaarder wordt, wat vervolgens zal resulteren in een beter inzicht in de problemen rondom bijtincidenten.

Na aanleiding van het literatuuronderzoek was de verwachting dat slachtoffers en hondeneigenaren gedurende het beslissingsproces in verschillende fases van het Meldingsbereidheid-model A. Huijbregts (Fig.3) argumenten zouden hebben om geen melding te maken. Deze fases staan dan ook op zichzelf, gezien iemand best een positieve houding kan hebben ten opzichte registeren maar dit vervolgens toch niet uitvoert. Voorgaand onderzoek van A&O Fonds Provincies stelt dat de volgende argumenten een belangrijke invloed hebben op slachtoffers om geen melding te maken: het incident kan ter plekke worden opgelost; er wordt niet gedacht om melding te maken; niet weten hoe ze het moeten melden en ongewenst gedrag komt vaker voor (Beukema, Mekenkamp, Wolff, et.al., 2014). Verwacht werd dat uit dit onderzoek ook enkele hoofdmotieven naar voren kwamen die hiermee overeenkomen.

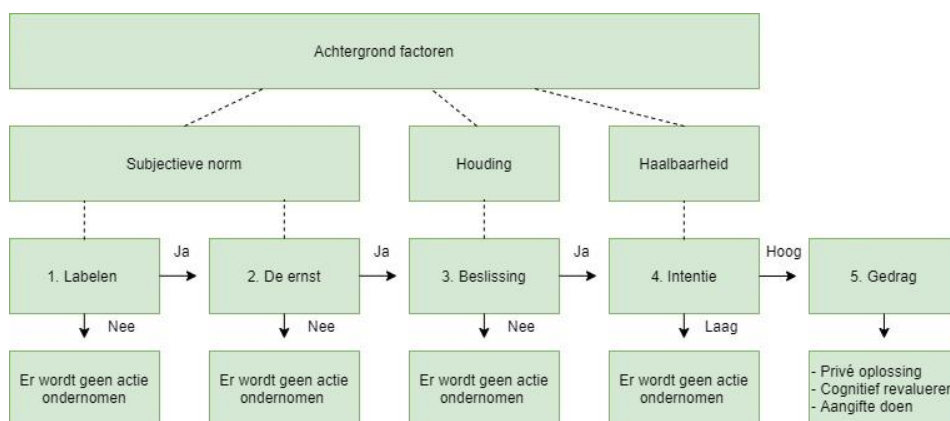

Fig. 3 Meldingsbereidheid-model A. Huijbregts

De gevonden resultaten worden nu per deelvraag bediscussieerd met deze verwachtingen.

Subjectieve norm

De meest relevante motieven die naar voren zijn gekomen bij de subjectieve norm zijn:

- Het bijtincident had voorkomen kunnen worden, het is een fout van het slachtoffer.
- De ernst van het bijtincident hangt af van de verklaarbaarheid van het gedrag.
- Het is hond eigen dat ze kunnen bijten.
- Een bijtincident is niet acceptabel.

Uit de interviews kwam naar voren dat de slachtoffers aangaven dat het incident voorkomen had kunnen worden. Het was begrijpelijk dat de hond uithaalde, het slachtoffer had eigenlijk beter moeten weten. Deze argumentatie komt overeen met het cognitieve revalueren, zie Fig. 3: Meldingsbereidheid-model A. Huijbregts. Het slachtoffer kiest ervoor om de schuld bij zichzelf neer te leggen.

Uit de resultaten zijn twee motieven naar voren gekomen die haaks tegenover elkaar staan, namelijk: “het is hond eigen dat ze kunnen bijten” en “een bijtincident is niet acceptabel”. Vooral in de media komen de meningen duidelijk naar voren. Hier moet wel een kanttekening worden geplaatst want in de media gaat het met name om bijtincidenten die zijn veroorzaakt door hoog-risico honden. De algemene zin van bijtincidenten door honden is eigenlijk alleen in de interviews duidelijk naar voren gekomen. Bij de geïnterviewden kwamen ook beide meningen naar voren. Dit had overigens geen invloed op de houding van de geïnterviewde ten opzichte van registratie. Ook de personen die aangaven dat het hond eigen is dat ze kunnen bijten, vonden registratie van een bijtincident belangrijk.

Tijdens de interviews kwam naar voren dat de deelnemers een bijtincident minder heftig ervaren wanneer het incident verklaarbaar was voor hun. Opvallend is wel dat zowel deelnemers van een licht als van een ernstig bijtincident een verklaring hadden voor het gedrag en waardoor de ernst van de situatie wat afvlakte. Dit komt overeen met de resultaten van het onderzoek van Kahneman en Miller. Wanneer het slachtoffer de situatie had zien aankomen of verklaarbaar vindt is de persoon minder bang voor herhaling. Hiermee wordt de algehele situatie dus ook als minder erg bestempeld.

Een ander opvallend motief is: “dat bijtincidenten voorkomen kunnen worden, de verantwoording daarvan ligt bij de hondeneigenaar”. Enkele argumenten hiervoor zijn dat de eigenaar preventief kan aanlijnen en de juiste opvoeding moet geven aan de hond. Echter is de vraag of de verantwoording wel bij de hondeneigenaar gelegd kan worden. Zoals eerder onderzoek uit 2019 “The responsible dog owner: the construction of responsibility” blijkt dat hondeneigenaren al op hun eigen niveau verantwoordelijkheid nemen. De vraag is of de hondeneigenaren dus wel zien dat het hun verantwoording is.

Bij de subjectieve norm was het opmerkelijk dat in de interviews kandidaten zichzelf soms ook tegenspraken. Aan de ene kant vinden de kandidaten het belangrijk dat er geregistreerd wordt en zou iedereen het eigenlijk moeten doen. Aan de andere kant hebben de slachtoffers en hondeneigenaren een teruggetrokken houding als er daadwerkelijk geregistreerd moet worden. Gonnie zegt bijvoorbeeld eerst: “Dus in het kader van voorlichting, preventie en veiligheid denk ik ja vanuit daar mag je van mij dingen melden zodat cijfers duidelijk worden en eventuele preventie maatregelen of wat dan ook ingezet kunnen worden.”. Later in het interview blijkt dat de houding van Gonnie ten opzichte van registreren toch terughoudend is als het erop aan komt om zelf te registreren. Dit zou namelijk negatieve gevolgen kunnen hebben voor de hond. Dat een persoon zichzelf tegenspreekt is aan de hand van het Meldingsbereidheid-model A. Huijbregts te verklaren. In dit geval zijn het achtergrondfactoren die toch zwaarder wegen dan de houding die iemand heeft ten opzichte van het registreren. Het gaat in dit geval om emoties, die de overhand nemen in de beslissing.

Houding

De drie belangrijkste motieven die naar voren kwamen op het gebied van houding zijn:

- Twijfels over de consequentie van melden.
- Dat is afhankelijk van de schade van het slachtoffer.
- Voor preventie van bijtincidenten.

Alle deelnemers zijn van mening dat melding maken belangrijk is. De ene deelnemer vindt het belangrijk dat de omvang van het probleem duidelijk wordt, de ander vanwege preventie. Echter is dit motief niet sterk genoeg om uiteindelijk toch melding te maken. Dit komt doordat het individu ook nog te maken heeft met de intentie, wanneer die niet hoog genoeg is zal het gedrag niet worden

uitgevoerd. De houding kan dan wel positief zijn, zonder hoge intenties wordt het gedrag niet uitgevoerd, zie Fig. 3 Meldingsbereidheid-model A. Huijbregts.

De deelnemers gaven aan pas melding te maken als de schade groot genoeg was om te melden. Hierbij was het voor alle deelnemers nog niet ernstig genoeg, zelfs niet door de deelnemer die een ernstig bijtincident had meegemaakt. “Dit is wel een ernstig bijtincident, maar mijn oog, mijn neus en mond zijn allemaal net niet geraakt. Als een van die delen beschadigd was weet ik niet of ik zo vergevingsgezind zou zijn geweest. Het is maar mijn wang eigenlijk. Als het mijn oog was geweest, kijk ik ben filmmaker, ik weet niet of het dan nog zo zou zijn verlopen.” *Rachelle-Jean*
Dit is te vergelijken met de resultaten van het onderzoek van Kahneman en Miller (1986). Hoe makkelijker een slachtoffer zich kan inbeelden dat het een negatievere uitkomst heeft, hoe rechtvaardiger het gevoel van het slachtoffer en doordat het slachtoffer zich rechtvaardiger behandelt voelt, is er minder de behoefte om hier verder nog wat mee te doen. (Greenberg & Ruback, 1992). Zo zal melding maken in deze context dus niet meer van toepassing zijn.

Tot slot kwam in het interview naar voren dat de slachtoffers en hondeneigenaren twijfels hebben over de consequenties van het registreren bij de politie. Zolang het maar niet tot ernstige gevolgen leidt is het slachtoffer of de hondeneigenaar bereid te melden. Echter zijn die gevolgen voor ieder individu anders. Een motief die vaker naar voren komt is dat het vervelend is voor de hond en eigenaar, zeker als het bekenden zijn. Het slachtoffer kan geen duidelijke afweging maken doordat de gevolgen niet bekend zijn en kiest daarom het zekere voor het onzekere. Dat houdt in: helemaal geen melding maken.

Haalbaarheid

De belangrijkste motieven die naar voren zijn gekomen bij de haalbaarheid zijn:

- Afhankelijk van de relatie tussen het slachtoffer en de hondeneigenaar.
- Geen besef dat melding maken mogelijk is.
- Slachtoffer houdt zich er niet mee bezig.

Niet weten dat je melding kunt maken of niet weten hoe je melding moet maken zijn twee motieven die uit het onderzoek van A&O-Fonds Provincies naar voren kwam. Tijdens dit onderzoek zijn deze motieven ook gevonden. Er waren in dit onderzoek twee deelnemers die zich niet bewust waren van het feit dat ze melding konden maken van het incident. Een van de deelnemers gaf daarnaast ook aan dat ze er helemaal niet mee bezig was om melding te maken. De gevolgen die het incident met zich mee bracht waren voor haar op dat moment van grotere zorg.

Uit onderzoek van Greenberg en Ruback bleek dat slachtoffers bij een verkrachting bozer waren wanneer de dader een bekende was (Greenberg & Ruback, 1992). Opvallend is dat tijdens dit onderzoek de deelnemers aangaven juist milder te zijn wanneer het een hond was die ze kende. De reden hiervoor was vooral om de hond en eigenaar te beschermen van eventuele vervelende consequenties. “En toen dacht ik ook, ja als ik nu wel ergens een melding zou gaan maken en hij zou mensen aan de deur krijgen en hij zou die hond weg moeten doen. Dat zou ik ook verschrikkelijk vinden. Dus ik verplaats me meer in de man en de hond.” *Hanneke*

Tot slot gaven twee deelnemers aan dat melding maken helemaal niet relevant was. Rachelle-Jean gaf aan dat het vooral overleven was en dat het registreren van een bijtincident helemaal niet van belang is op dat moment. De personen die zo zijn getroffen door een bijtincident zijn dus helemaal niet bezig met een registratie mogelijk. Fase 3 van het Meldingsbereidheid-model A. Huijbregts wordt dan eigenlijk helemaal nooit bereikt.

Onderzoeksopzet

Naast dat sommige onderzoeksresultaten bekritiseerd kunnen worden, valt er ook wat op te merken over de onderzoeksmethode. Allereerst is er voorafgaand aan het onderzoek niet nagegaan of de opgezette onderzoeksmethode ook bij de onderzoeker past. Hierbij is vooral het interviewgedeelte niet afgestemd op de interviewer. Tijdens het onderzoek bleek namelijk dat de interviewer gedurende de interviews, meer op ging in het gesprek in plaats van stap voor stap de vragenlijst af te gaan. Wat passender was geweest bij deze interviewer was om te werken met onderwerpen en daardoor dus de ruimte te nemen om door te vragen op de dingen die ter sprake komen. Dit geeft meer inzicht in de achtergrond motivatie van de respondenten. Naast dat een interviewer een passende manier moet vinden, was het tijdstip van interview afname ook van invloed. Het feit dat een interviewer ook per dag anders kan kijken naar het interview is discutabel. De interviews zijn op verschillende dagen en verschillende tijden afgenomen. Dit zorgde ervoor dat de interviewer de ene dag alerter was dan de andere dag. Dit is uiteindelijk ook te zien in de lengte van de interviews. Dit heeft vooral te maken met het feit dat er minder is doorgevraagd waardoor soms achterliggende argumenten niet aan het licht zijn gekomen.

Het doorvragen heeft in sommige gevallen juist te veel gezorgd voor antwoorden die niet meer direct met de hoofd- en deelvragen in contact stonden. Een voorbeeld hiervan is het interview met Anouk. Daarbij wordt de vraag over melding maken gesteld, hierin vat de geïnterviewde de vraag anders op dan de interviewer het bedoelde. Het gesprek vloeit over van meldingsbereidheid bij de politie naar meldingsbereidheid bij de hondeneigenaar en bedrijfsleider. Vervolgens is de interviewer wel gaan doorvragen op deze antwoorden. Dit leverde uiteindelijk antwoorden op die eigenlijk niet in verband staan met de registratie bij politie. Dit geldt ook voor de motieven van de houding ten opzichte van registratie die is geworven uit de artikelen. De artikelen gingen grotendeels over het bijtincidenten probleem en dan met name met betrekking tot hoog-risico honden en niet tot de registratie. Er kan bij deze antwoorden dus wel een kanttekening worden geplaatst of deze wel objectief genoeg zijn. Toch zijn deze argumenten uiteindelijk meegenomen in het onderzoek. Het zegt namelijk nog steeds iets over waarom het belangrijk is om bijtincidenten te voorkomen. Of dat in de vorm van fokverbod of registratiesysteem wordt uitgevoerd is terzijde.

Daarnaast waren de interviewvragen te direct. Een respondent direct vragen wat zijn houding is ten opzichte van bijtincidenten zorgt voor onduidelijkheid bij de respondenten, gezien de geïnterviewde het een te brede vraag vindt en daardoor niet precies weet op welk gebied antwoord te geven. Door dat het zo breed is kan de vraag op verschillende gebieden beantwoord worden. Dit ligt aan de invulling van de geïnterviewde. De vraag is of hierdoor de validiteit wel behouden blijft. Evenals zorgt een directe vraag vaak voor sociaal gewenste antwoorden. Pas bij het bespreken van voorbeelden en stellingen en daar hier over door te vragen komt de achterliggende mening of houding tot uiting. Deze staat soms haaks op wat de respondent in eerdere antwoorden heeft gegeven. Kijkend naar het voorbeeld van Henk die allereerst aangeeft dat hij een bijtincident een strafbaar feit vindt en daardoor registratie wel noodzakelijk vindt. Vervolgens geeft hij ook aan dat hij vindt dat we niet iedereen aan de schandpaal moeten nagelen, want dan is de samenleving ver te zoeken.

Dit onderzoek ging in eerste instantie uit van een mooie verdeling van hondeneigenaren en slachtoffers, beide $n=4$. Echter liep dit niet zo gemakkelijk als gehoopt. De hondeneigenaren melden zich niet na de oproep op de social media kanalen. Uiteindelijk zijn er door enkelen respondenten nog een paar hondeneigenaren naar mij verwezen die er voor openstonden mee te werken aan het onderzoek. Het is opvallend dat dit niet is gebeurd via de werving op social media, gezien de folder grotendeels verspreid is via kanalen voor hondeneigenaren en niet van slachtoffers. Een oorzaak zou de houding van de hondeneigenaren kunnen zijn. Wanneer hondeneigenaren niet willen erkennen

dat hun hond bijt, dan zal het labelen van de situatie niet gebeuren (zie Meldingsbereidheid-model (Fig.3)). De rest van het beslissingsmodel zal dan ook niet van toepassing zijn. De hondeneigenaar zal zich niet aangesproken voelen voor de uitgezette oproep, bijlage 1 Folder werving kandidaten.

Ook is er nog een deelnemersgroep waar voorafgaand aan dit onderzoek geen rekening mee is gehouden. Namelijk de hondeneigenaren die door eigen hond zijn gebeten. Deze mensen vallen in beide categorieën. De hondeneigenaren die door eigen hond zijn gebeten worden wel meegenomen in dit onderzoek, gezien deze respondenten ook waardevolle argumenten hebben om geen melding te maken. Deze groep is verdeeld onder de hondeneigenaren.

Om de deelvragen te beantwoorden zijn er naast de interviews ook artikelen geanalyseerd. Echter was het lastig om artikelen te vinden die over specifiek de registratie van bijtincidenten gaan. Er zijn veel artikelen te vinden over hoog-risico honden, maar over de mening van registratie nauwelijks. Een verklaring hiervoor is dat registratie minder persoonlijk is dan een eventueel verbod op hoog-risico honden. Evenals was het niet altijd mogelijk om bij artikelen te komen omdat hiervoor een bepaalde licentie was vereist. Hier is vooraf geen rekening mee gehouden.

5. Conclusie en aanbevelingen

In dit hoofdstuk zijn de deelvragen beantwoord. Hiermee wordt uiteindelijk een antwoord gevormd voor de hoofdvraag. Tot slot zijn er aanbevelingen gedaan met betrekking tot registratie en eventueel vervolgonderzoek.

Conclusie

Het onderzoek is gericht op de meldingsbereidheid van zowel slachtoffers als hondeneigenaren, met als doel om meer inzicht te krijgen in de meldingsbereidheid van de slachtoffers. Doordat de motieven duidelijk worden kunnen er verbeteringen en/ of alternatieven worden gebruikt bij het registratieproces. Deze aanpassingen zullen hopelijk resulteren in een verhoogd aantal registraties waardoor het bijtincidenten probleem beter in kaart gebracht wordt.

De motieven van de slachtoffers en hondeneigenaren zijn achterhaald door middel van interviews met slachtoffers en hondeneigenaren (n=8) en het analyseren van (n=8) online artikelen.

Eerder in dit onderzoek zijn drie deelvragen opgesteld. Deze helpen bij het beantwoorden van de hoofdvraag. De hoofdvraag luidt als volgt: "Wat zijn de motieven van een slachtoffer of hondeneigenaar om een bijtincident niet te registreren?"

De eerste deelvraag die onderzocht is: "Wat zijn motieven voor de subjectieve norm die de hondeneigenaar of het slachtoffer aanneemt ten opzichte van bijtincidenten?"

De belangrijkste motieven die zijn gevonden in dit onderzoek met betrekking tot de subjectieve norm zijn:

- Het bijtincident had voorkomen kunnen worden, het is een fout van het slachtoffer.
- De ernst van het bijtincident hangt af van de verklaarbaarheid van het gedrag.
- Het is hond eigen dat ze kunnen bijten.
- Een bijtincident is niet acceptabel.

De literatuur bevestigt deze bevindingen, zie hoofdstuk 4 Discussie.

De tweede deelvraag die onderzocht is: "Wat zijn motieven voor de houding van de hondeneigenaar of het slachtoffer ten opzichte van de registratie van bijtincidenten?"

De meest relevante motieven die gevonden zijn op het gebied van houding zijn:

- Er zijn twijfels over de consequentie van melden.
- Het is afhankelijk van de schade van het slachtoffer.
- Voor preventie van bijtincidenten is registratie belangrijk.

De houding van de geïnterviewde is positief ten opzichte van registratie. Dit staat echter los van het feit of er uiteindelijk geregistreerd wordt. Achtergrond factoren als emotie en sociale omgeving spelen hierbij een belangrijke rol.

De derde deelvraag die onderzocht is: "Hoe haalbaar is het voor de hondeneigenaar of het slachtoffer om het bijtincident te registreren?"

De meest benoemde motieven op het gebied van haalbaarheid zijn:

- Dat het afhankelijk is van de relatie tussen het slachtoffer en de hondeneigenaar.
- Geen besef dat melding maken mogelijk is.
- Slachtoffer houdt zich er niet mee bezig.

Deze motieven worden door de literatuur ondersteund, zie hoofdstuk 4 Discussie.

Uit de resultaten van het onderzoek is op te maken dat zowel hondeneigenaren als slachtoffers zich wel bewust zijn van het algemene belang tot melding maken, maar dit niet vervolgens niet doen. De belangrijkste motieven om geen melding te maken zijn:

- Het bijtincident had voorkomen kunnen worden, het is een fout van het slachtoffer.

- Het hangt af van de ernst van het bijtincident.
- Het is hond eigen dat ze kunnen bijten.
- Er zijn twijfels over de consequentie van melden.
- Het is afhankelijk van de schade van het slachtoffer.
- Het is afhankelijk van de relatie tussen het slachtoffer en de hondeneigenaar.
- Er is geen besef dat melding maken mogelijk is.
- Het slachtoffer houdt zich er niet mee bezig.

Gezien er weinig hondeneigenaren geïnterviewd zijn, kan aan de hand van dit onderzoek geen concrete conclusie over de motieven van hondeneigenaren getrokken worden. Hiervoor is nader onderzoek nodig.

Aanbevelingen

Gezien de motieven die uit dit onderzoek naar voren komen, zijn er een aantal aanbevelingen die de meldingsbereidheid van slachtoffers en hondeneigenaren hopelijk doet verhogen. Hieronder zijn een aantal aanbevelingen opgesteld.

Bij het opzetten van registratiesystemen is het van belang dat duidelijk kenbaar wordt gemaakt hoe en waar slachtoffer of hondeneigenaar een bijtincident kunnen melden. Dit is vooralsnog niet bij iedereen duidelijk. Het is echter niet haalbaar dat heel Nederland afweet van de registratiemogelijkheid. Echter spreken slachtoffers wel met hun omgeving over de gebeurtenis, dus zolang iemand in de omgeving hiervan wel op de hoogte is kan het slachtoffer alsnog op de registratie worden geattendeerd. Daarnaast moet het registratieproces ook simpel en snel te vinden zijn, zodat de drempel lager wordt.

Hierop aansluitend is het van belang dat de gevolgen van een eventuele registratie ook zichtbaar zijn. Dit weerhoudt slachtoffers en hondeneigenaren nu van registratie omdat ze niet zo goed in beeld hebben wat de gevolgen zijn voor de hond en zijn eigenaar. Wanneer dit duidelijk is kunnen slachtoffers en hondeneigenaren een weloverwogen keuze maken om te gaan registreren.

Daarnaast moet er een mogelijkheid zijn tot anonieme melding. Hondeneigenaren kunnen door registratie negatief aangekeken worden in hun omgeving. Dit weerhoudt hondeneigenaren ervan om melding te maken. Door de mogelijkheid tot anonieme registratie, worden cijfers wel bekend, maar zijn er geen gevolgen voor de hond en zijn eigenaar.

Tot slot zijn niet alle slachtoffers bezig met registratie. Slachtoffers geven aan niet gedacht te hebben aan registratie omdat de gevolgen van de beet een grote impact heeft. Een slachtoffer gaf aan meer bezig te zijn met overleven van de situatie dan na te denken over de registratie van het incident. Het overzien van de gevolgen, zoals het litteken te accepteren, was belangrijker. De gevolgen van registratie voor de hond wilde het slachtoffer niet eens op haar geweten hebben. Het laten registreren van het incident door betrokken instanties, zoals doctoren en therapeuten zou deze groep mensen opvangen. Hierdoor worden deze bijtincidenten alsnog geregistreerd.

Voor toekomstig onderzoek zijn er een paar aanbevelingen gegeven in onderstaande alinea's.

Ten eerste is het aan te raden verder onderzoek te doen naar de motieven van hondeneigenaren. Het was lastig om deze doelgroep te bereiken en het vergt voor vervolgonderzoek dan ook naar verwachting meer tijd om deze doelgroep te werven. Het lid worden van Facebook groepen of het plaatsen via bedrijven heeft net genoeg respondenten opgeleverd. Voor vervolgonderzoek zou de doelgroep directer benaderd moeten worden. Hierbij kan gedacht worden aan het benaderen van hondeneigenaren die zich al uitspreken over bijtincidenten in het openbaar. Het plaatsen van een

vraag op een platform, in een blog of het mailen van hondentrainers zal hopelijk meer hondeneigenaren werven voor het onderzoek.

Daarnaast zou benadering van deze doelgroep op een passende manier moeten plaatsvinden. Het inzetten van bijvoorbeeld een anonieme online enquête zou daarbij kunnen helpen. Door ruimte open te houden voor eigen antwoorden kunnen individuele invullingen en nieuwe motieven toch verzameld worden. Het voordeel van deze methode is dat het registeren geheel anoniem kan, zonder vrijgeven van een telefoonnummer waaraan de deelnemer is verbonden. De deelnemer is daardoor vrijer in het geven van zijn mening en heeft meer tijd om na te denken over de vraag.

Tot slot zal de validiteit van het vervolgonderzoek verhoogt kunnen worden door de vragenlijst aan te passen. De vragen kunnen minder direct gesteld worden waardoor sociaal gewenste antwoorden worden vermeden. Het gebruik van stellingen of voorbeeld situaties zou hierbij kunnen helpen. De situatie wordt dan losgekoppeld van de situatie waarin de persoon zit. Hierdoor geven de respondenten hopelijk minder sociaal gewenste antwoorden.

Bronnenlijst

Baarda, B. (2014) *Dit is onderzoek!: Handleiding voor kwantitatief en kwalitatief onderzoek* (2de druk). Noordhoff Uitgevers: Groningen/Houten.

Beukema, L., Mekenkamp, K., de Wolff, C., & IJtsma, R. (2014). Geen bericht, goed bericht: onderzoek naar de meldingsbereidheid van agressie en geweld in de provincies Groningen en Drenthe. Geraadpleegd op 21 januari 2020, van <https://research.hanze.nl/en/publications/geen-bericht-goed-bericht-onderzoek-naar-de-meldingsbereidheid-van>

Boissevain, I., Overgaauw, P. (2017, 7 september) Vechthond gevaar voor de volksgezondheid. Geraadpleegd op 3 mei 2020, van <https://www.medischcontact.nl/nieuws/laatste-nieuws/artikel/vechthond-gevaar-voor-volksgezondheid.htm>

Bruls, H.M.F. (2020) Beleidsregel bijtincidenten honden. Geraadpleegd op 21 januari 2020, van <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/gmb-2020-21712.html>

Burgemeester en wethouders van Assen (2010) Protocol bijtincidenten honden. Geraadpleegd op 21 januari 2020, van <https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/XHTMLoutput/Actueel/Assen/91295.html>

Dam, M.H.P. van (2017) Dierenwelzijn (kamerstuk 28286, nr 883) Geraadpleegd op 8 maart 2020, van <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-28286-909.html>

Fishbein, M. and Ajzen, I. (2010) Predicting and Changing Behavior: The Reasoned Action Approach. *Psychology Press*: New York.

Glanz, K., Rimer, B.K., Viswanath, K. (2015) *Health behavior: theorie, research and practice* (5e druk). Hoboken: Jossey-Bass.

Greenberg, M.S., and Ruback, R.B. (1992) *After the crime: victim decision making* (pp, 181-182). New York: Plenum Press.

Haverlag, C. (2017) LICG lanceert campagne "minder hondenbeten". Geraadpleegd op 11 december 2019, van <https://hondenbescherming.nl/nieuws/2017/05/04/licg-lanceert-campagne-minder-hondenbeten/>

Het parool (2016) Bijtprotocol is juist gevaarlijk voor honden. Geraadpleegd op 10 mei 2020, van <https://www.parool.nl/columns-opinie/bijtprotocol-is-juist-gevaarlijk-voor-honden~b0165e45/?referer=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F>

Hoeve, H. van der (2017) Protocol gevaarlijke honden. Geraadpleegd op 21 januari 2020, van <https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/XHTMLoutput/Actueel/Epe/CVDR607854.html>

Kors, L. (2018, 6 maart) Bijtende hond wordt te snel afgemaakt. Geraadpleegd op 10 mei 2020, van <https://eenvandaag.avrotros.nl/item/bijtende-hond-wordt-te-snel-afgemaakt/>

Mannion, C.J., Graham, A. (2016) Dog bite injuries in hospital practice. *British Journal of Hospital Medicine*, 77 (Sup10) C165-C168. DOI: 10.12968/hmed.2016.77.10.C165

Moorlag, W. (2019) Opinie: Verbod aantal gevaarlijke hondenrassen absoluut nodig. Geraadpleegd op 29 mei 2020, van <https://winsum.nieuws.nl/nieuws/20190910/opinie-verbod-aantal-gevaarlijke-hondenrassen-absoluut-nodig/>

- Neijenhuis, F., Kluivers, M., Hopster, H. (2017) Minder hondenbeten: puzzelen naar veiligheid voor mens en dier. *Wageningen Livestock Research*, 1024. DOI: 10.18174/428257
- Nijssen, S. (2016). Slachtoffer bijtincident: "Ik heb gevochten voor mijn honden". Geraadpleegd op 29 april 2020, van <https://www.rtvnoord.nl/nieuws/170542/Slachtoffer-bijtincident-ik-heb-gevochten-voor-mijn-honden>
- Oxley, J.A., Christley, R., Westgarth, C. (2018) What is a dog bite? Perceptions of UK dog bite victims. *Journal of Veterinary Behavior*, 29, 40-44. DOI: 10.1016/j.jveb.2018.09.002
- Petmonitor (2018) Ondernemen in het digitale tijdperk. Geraadpleegd op 10 december 2019, van <https://www.aereshogeschool.nl/petmonitor>
- Pluijmakers, J., Bowen, J., Fatjo, J. (2019) The Safe dog project. Geraadpleegd op 5 maart 2020, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2019/05/01/the-safe-dog-project>
- Redactie de Gelderlander (2019) Honden afgemaakt na ernstige aanval op Nijmegenaar (61). Geraadpleegd op 2 mei 2020, van <https://www.gelderlander.nl/nijmegen/honden-afgemaakt-na-ernstige-aanval-op-nijmegenaar-61~a1e3e607/?referrer=https://www.google.com>
- Rijksoverheid (z.d.) Hoe verloopt een strafrechtelijke procedure? Geraadpleegd op 5 maart 2020, van <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/rechtspraak-en-geschiloplossing/vraag-en-antwoord/hoe-verloopt-een-strafrechtelijke-procedure>
- Schouten, C. (2019) Standvanzakenbrief dierenwelzijn gezelschapsdieren. Geraadpleegd op 11 december 2019, van <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/rechtspraak-en-geschiloplossing/vraag-en-antwoord/hoe-verloopt-een-strafrechtelijke-procedure>
- Straten, B. van (2016) Bert van Straten: steeds meer bijtincidenten door tokkies en staffords! Geraadpleegd op 10 mei 2020, van <https://www.animalstoday.nl/steeds-meer-bijtincidenten-tokkies-staffords/>
- Universiteit Utrecht (z.d.) Hond & maatschappij. Geraadpleegd op 5 maart 2020, van <https://www.uu.nl/organisatie/veterinaire-service-en-samenwerking/hond-maatschappij>
- Waagmeester, N. (2018) Pleidooi: Lijn verdorie je hond aan! Geraadpleegd op 3 mei 2020, van <https://www.deorkaan.nl/pleidooi-lijn-verdorie-je-hond-aan/>
- Westgarth, C., Brooke, M., Christley, R.M. (2018) How many people have been bitten? A cross-sectional survey of prevalence, incidence and factors associated with dog bites in a UK community. *Journal of epidemiology and community health*, 72 (2), 331-336. DOI: 10.1136/jech-2017-209330
- Westgarth, C., Christley, R.M., Marvin, M., Perkins, E. (2019) The Responsible Dog Owner: The Construction of Responsibility. *Anthrozoös*, 32:5, 631-646. DOI: 10.1080/08927936.2019.1645506
- Westgarth, C., Watkins, F. (2017) Impact of dog aggression on victims. In D. Mills, & C. Westgarth. *Dog Bites: a multidisciplinary Perspective*. (pp. 309-320). Sheffield: 5M Publishing.
- Wijk, A. van, Lenders, A., Uhm, D. van, Siegel, D., Nieuwenhuizen, X. van, Endenburg, N. (2019) Hoog-risico honden, een bijtend probleem? Geraadpleegd op 16 februari 2020, van <https://bureaubeke.nl/publicaties/hoog-risico-honden-een-bijtend-probleem/>
- World Health Organisation (2013) Animal bites. Geraadpleegd op 16 februari 2020, van <https://www.who.int/en/news-room/fact-sheets/detail/animal-bites>

Bijlage

1. Folder verwerving kandidaten

BIJTINCIDENTEN

Onderzoek naar meldingsbereidheid van bijtincidenten

Heeft u recentelijk nog een bijtincident meegemaakt?
Dan kunt u mij helpen!

WAAROM WORDEN BIJTINCIDENTEN NIET GEMELD?

Ik ben Auchel Huijbregts, 4de jaars studente van de opleiding Diergezondheid- en Management in Dronten.

Momenteel ben ik bezig met mijn scriptie. Mijn onderzoek gaat over bijtincidenten. Daarbij ben ik vooral benieuwd naar hoe groot het bijtincidenten probleem nu daadwerkelijk is. Om daar achter te komen is het van belang dat mensen bijtincidenten gaan melden. Mijn onderzoek zal zich vooral richten op de vraag "Waarom mensen ervoor kiezen melding te maken van een Bijtincident?" of dit juist niet doen.

Door middel van interviews met diverse mensen zou ik graag de motieven in kaart willen brengen. Heeft u recentelijk nog een bijtincident meegemaakt? Was u het slachtoffer of heeft jouw eigen hond iemand gebeten? Dan ben ik op zoek naar u!

Neem contact op via auchel@live.nl

Ook voor vragen over het onderzoek kunt u gerust contact opnemen via auchel@live.nl

2. Kandidaten voor het interview

Naam kandidaat	Datum incident	Hondeneigenaar of slachtoffer	Wel of niet geregistreerd bij de gemeente of politie	Datum interview
Anouk	Februari 2020	Slachtoffer	Nee	20 april 2020 10.00
Henk	December 2018	Slachtoffer	Nee	23 april 2020 15.00
Mireille	Mei 2019	Hondeneigenaar	Nee	17 april 2020 13.00
Gonnie	Februari 2020	Hondeneigenaar	Nee	
Rachelle-Jean	Mei 2019	Slachtoffer	Ja, maar had hier zelf geen invloed op.	24 april 2020 12.00
Sabrina	April 2019	Slachtoffer	Nee	23 april 2020 17.00
Mika	Juni 2019	Slachtoffer	Nee	8 mei 2020 14.00
Hanneke	Februari 2020	Slachtoffer	Nee	12 mei 2020 11.00

**Contact gegevens zijn bekend bij de onderzoeker*

	Hondeneigenaar	Slachtoffer
Aantal	2	6

3. Voorbereiding interview voor kandidaten

Voorbereiding Interview
- Dit onderzoek hanteert de volgende definities van bijtincidenten. <i>Bijtincident</i> Een bijtincident is een incident waarbij een hond agressief gedrag vertoont. Daarbij brengt het dier schade, fysiek of mentaal, toe aan het slachtoffer. De tanden van de hond dienen contact te maken met de huid van het slachtoffer, dit hoeft niet per definitie tot een wond te leiden. <i>Licht bijtincident</i> De hond vertoont agressief gedrag, dit is gezien de situatie wel verklaarbaar. De hond brengt lichtelijk letsel aan bij het slachtoffer. Hierbij is medische hulp voor het slachtoffer niet nodig (mentaal en/of fysiek). <i>Ernstig bijtincident</i> De hond vertoont agressief gedrag, dit is gezien de situatie niet verklaarbaar. De hond brengt ernstig letsel aan bij het slachtoffer. Hierbij is medische hulp voor het slachtoffer nodig (mentaal en/of fysiek gezien). Denk alvast na over wat uw mening is t.o.v. bijtincidenten. Bijvoorbeeld: wanneer vindt u het belangrijk dat een bijtincident gemeld wordt? Waardoor komt dit? (denk aan verleden, cultuur, uw ervaring met honden ect.)
Denk alvast na over wat u vindt van het registeren van een bijtincident? Waardoor komt dit? (denk aan sociale invloeden, eerdere gebeurtenissen m.b.t. registratie ect.)
Welke actie heeft u ondernomen na het bijtincident? Wat had invloed op deze beslissing?

4. Interviewvragen

Deelvragen	Interviewvragen
1. Subjectieve norm	- Dit onderzoek hanteert de volgende definities van bijtincidenten. <i>Bijtincident</i> Een bijtincident is een incident waarbij een hond agressief gedrag vertoont. Daarbij brengt het dier schade, fysiek of mentaal, toe aan het slachtoffer. De tanden van de hond dienen contact te maken met de huid van het slachtoffer, dit hoeft niet per definitie tot een wond te leiden. <i>Licht bijtincident</i> De hond vertoont agressief gedrag, dit is gezien de situatie wel verklaarbaar. De hond brengt lichtelijk letsel aan bij het slachtoffer. Hierbij is medische hulp voor het slachtoffer niet nodig (mentaal en/of fysiek). <i>Ernstig bijtincident</i> De hond vertoont agressief gedrag, dit is gezien de situatie niet verklaarbaar. De hond brengt ernstig letsel aan bij het slachtoffer. Hierbij is medische hulp voor het slachtoffer nodig (mentaal en/of fysiek gezien). -Gezien boven genoemde definities, zou u melding maken van een licht bijtincident? > Zo ja, waarom wel? Zo nee, waarom niet? - Gezien boven genoemde definities, zou u melding maken van een ernstig bijtincident? > Zo ja, waarom wel? Zo nee, waarom niet? - Wanneer is het voor u van belang dat een bijtincident gemeld moet worden? - Bent u vaker gebeten door een hond? > Onder welke definitie valt het bijtincident die u recentelijk heeft meegemaakt? - Was deze situatie ernstig genoeg om te melden? > Zo ja, waarom nu wel? > Zo nee, waarom nu niet? - Hoort u in uw omgeving vaker dat er bijtincidenten plaatsvinden? > Vallen deze bijtincidenten in de categorie die u recentelijk heeft meegemaakt?
2. Houding	- Wat is uw houding ten opzichte van een bijtincident? > Wat zou een reden kunnen zijn voor deze houding? (Bent u bijvoorbeeld opgegroeid met honden? Kende u de eigenaar?) - Wat is uw houding ten opzichte van het registeren? > Wat is een reden voor deze houding?
3. Haalbaarheid	- Welke actie heeft u ondernomen na het bijtincident? > Wat had invloed op deze beslissing? (Denkend aan sociale omgeving, social media, kennis) - Wat hield u erin tegen om melding te maken van het bijtincident? - Wat bevorderde de keuze om melding te maken van het incident?

5. Onderzoeksplan

Onderzoeksplan Artikelen	
De artikelen hebben als doel, het beantwoorden van de deelvragen met betrekking tot subjectieve norm rondom bijtincidenten, houding en haalbaarheid van het registeren.	
Termijn waarin de artikelen zijn gezocht	1 april 2020 – 20 mei 2020
Zoektermen die zijn gebruikt	➤ Bijtincidenten ➤ Hoog risico hond(en) ➤ Hond bijt ➤ Hondenbeet ➤ Gegrepen hond ➤ Aangevallen hond ➤ Vechthonden Tijdens het zoeken zijn combinaties van boven genoemde zoektermen gebruikt.
Zoek machines die zijn gebruikt	Google
Selectie stappen: 1. Artikel is afkomstig van een krant, tijdschrift of ander medium platform. 2. Het artikel is niet ouder dan 5 jaar. 3. Het artikel bevat de mening van de lezer (ingezonden stuk), journalist of geïnterviewde over de situatie rondom bijtincidenten. De mening of uitspraak kan gaan over zowel de subjectieve norm rondom bijtincidenten, houding of haalbaarheid van het registeren. Zodra een van de stappen niet van toepassing is op het gevonden artikel, is het niet meegenomen in het onderzoek. De artikelen die zijn geanalyseerd tijdens het onderzoek zijn te vinden in het bijgevoegde document “Artikelen coderen”.	

6. Resultaten interview

6.1 Resultatentabel interview

Tabel 2.1 Motieven subjectieve norm

Wat zijn motieven voor de subjectieve norm die de hondeneigenaar of het slachtoffer aanneemt ten opzichte van bijtincidenten?								
Motieven	Mireille	Anouk	Henk	Sabrine	Rachelle-Jean	Gonnie	Mika	Hanneke
<i>Het verhaal is groter dan alleen de hond die bijt.</i>					x			
<i>Een bijtincident wordt erger ervaren wanneer de hondeneigenaar er niet verantwoordelijk mee omgaat.</i>			x			x		
<i>Een bijtincident is niet acceptabel.</i>			x					
<i>Het bijtincident had voorkomen kunnen worden, het is een fout van het slachtoffer.</i>		x				x	x	
<i>Honden zijn er voor je plezier.</i>			x					
<i>De ernst van het bijtincident hangt af van de verklaarbaarheid van het gedrag.</i>		x		x		x	x	x
<i>Het is hond eigen dat ze kunnen bijten.</i>	x	x		x		x	x	x

Tabel 2.2 Houding ten opzichte van registratie

Wat zijn motieven voor de houding van de hondeneigenaar of het slachtoffer ten opzichte van de registratie van bijtincidenten?								
Motieven	Mireille	Anouk	Henk	Sabrine	Rachelle-Jean	Gonnie	Mika	Hanneke
<i>De gevolgen van melding bij de politie is vervelend voor de hond en de hondeneigenaar.</i>					x			
<i>Onderling is het ook wel op te lossen. Hierbij is een politie niet nodig.</i>			x				x	
<i>Dit is afhankelijk van de verantwoordelijkheid die de hondeneigenaar neemt na het incident.</i>						x	x	x
<i>Twijfels over de consequenties van melden.</i>			x			x	x	x
<i>Dat is afhankelijk van de schade van het slachtoffer.</i>		x	x		x		x	
<i>Voor de preventie van bijtincidenten.</i>	x	x	x		x	x	x	x
<i>Niet alles hoeft gemeld te worden.</i>		x	x				x	
<i>Meer melding zorgt voor een beter beeld van het totale probleem.</i>	x				x	x		
<i>De hondeneigenaar moet zelf actie ondernemen, het is niet aan het slachtoffer.</i>			x		x	x		

Tabel 2.3 Haalbaarheid van registeren

Wat zijn motieven voor de hondeneigenaar of het slachtoffer om het bijtincident met betrekking tot de haalbaarheid van registratie?								
Motieven	Mireille	Anouk	Henk	Sabrine	Rachelle-Jean	Gonnie	Mika	Hanneke
<i>Afhankelijk van de relatie tussen het slachtoffer en de hondeneigenaar.</i>		x	x	x				x
<i>Afweging van kosten en baten.</i>			x				x	
<i>Geen besef van de mogelijkheid om te melden.</i>				x				x
<i>Sociale druk van de omgeving.</i>	x				x			
<i>Motivatatie is belangrijk.</i>	x							
<i>Bedrijfsbelang.</i>		x						
<i>Afhankelijk van de persoon waarbij melding gemaakt wordt.</i>		x						
<i>Een slachtoffer houdt zich er niet mee bezig.</i>					x			x
<i>Na bewustwording dat melding maken mogelijk is, is het incident niet meer relevant.</i>								X

6.2 Onderverdeling labels Interview

Wat zijn motieven voor de subjectieve norm die de hondeneigenaar of het slachtoffer aanneemt ten opzichte van bijtincidenten?

Het verhaal is groter dan alleen de hond die bijt.

“Je ziet zeg maar hoe snel het fout kan gaan. Wat ik nu besef is dat er achter een bijtincident een veel groter verhaal zit. Vanaf eigenaar vanaf slachtoffer vanaf de hond.” *Rachelle-Jean*

Bijtincident wordt erger ervaren wanneer de hondeneigenaar er niet verantwoordelijk mee omgaat.

“Kijk als verantwoordelijke eigenaar, de hond toevallig een keer is losgebroken en een keer zo iets gebeurt dan is het een ander verhaal dan mensen die er nonchalant mee omgaan: “nee mijn hond doet zoiets niet.” *Henk*

“Maar dat heeft dan vooral te maken met dat ik vind dat de eigenaar er onverantwoord mee omgaat.” *Gonnie*

Een bijtincident is niet acceptabel.

“Omdat het ook strafbaar gedrag is. Ik denk dat een hondenbezitter verantwoordelijk is voor het gedrag van een hond. En als een hond zulk onvoorspelbaar gedrag vertoont dan is hij gevaar voor de samenleving. En daar zou iemand wel op aangesproken moeten worden.” *Henk*

Het bijtincident had voorkomen kunnen worden, het is een fout van het slachtoffer.

“Dat ik in die zin vindt dat ik beter zou moeten weten.” *Anouk*

“Dan had ik het kunnen voorkomen. Dus daarom leg ik eigenlijk de schuld bij mezelf.” *Anouk*

“Dat is heel verklaarbaar gedrag. Ik maak zelf een fout.” *Gonnie*

“En ik wist dat die hond nogal territoriaal was zeg maar. Aangezien ik daar vaker kom en hij naar mij blaft. En hij wil gewoon zijn territorium daarmee verdedigen. Dus ik wist waardoor het kwam.” *Mika*

Een hond is er voor je plezier.

“Ik vind dat dit absoluut niet moet kunnen. Hondensoorten die bijterig zijn moeten aan banden gelegd worden. Ik bedoel honden heb je voor je plezier en dit soort bij schade dat moet niet mogen.” *Henk*

“Omdat honden er zijn voor het plezier en niet voor de agressie.” *Henk*

De ernst van het bijtincident hangt af van de verklaarbaarheid van het gedrag.

“Want ik had wel zo iets van ik weet wel waar die hond op dat moment stond. En waardoor het dus kwam dat hij dat deed, snap ik wel.” *Sabrine*

“Want als het gedrag te verklaren is dan vind ik het niet nodig.” *Sabrine*

“Als een hond bepaald gedrag vertoont, zonder dat je daar een reden bij kan zoeken, zoals een deskundige bijvoorbeeld kan doen. Ja, dan is dat gewoon gevaarlijk. Dan kan het zomaar weer gebeuren.” *Sabrine*

“Omdat ik snap waar die hond vandaan kwam.” *Sabrine*

“Dus het ligt bij mij echt bij of ik de situatie kan begrijpen.” *Sabrine*

“Soms kan je iets niet zien aankomen maar dan kun je het achteraf wel verklaren. Dus dat het gewoon echt niet verklaarbaar is. Dat je echt denkt, die hond doet het zomaar. Dan zou ik wel geneigd zijn om het te melden.” *Sabrine*

“Terwijl in mijn hoofd het gedrag verklaarbaar is. Dus zou het uit het niets zijn en zou ik echt schade toebehoren dan zou ik wel zeggen “he daar moet iets aan gedaan worden” en daar moeten we wat mee en dan de baasjes op de hoogte stellen.” *Anouk*

“Dus omdat ik het verklaarbaar vind, schrik ik er ook minder van denk ik.” *Anouk*

“Het is belangrijk dat je je in de situatie kan herkennen, dat het verklaarbaar is. Dan vind ik het minder erg dan dat het in een keer gebeurt, vanuit het niets.” *Mika*

“Nou, altijd vanuit het beest verklaren. Dat beest heeft nu in mijn kuit gehangen en ik vond het erger voor de baas en hond dan voor mezelf zeg maar. Dan denk ik “ja die hond is bang want het stormt en ik sta dan ook nog eens tegen hem te praten, misschien wil die dat helemaal niet. En wil die graag doorlopen met zijn baas naar huis want hij vindt het hier eng”. Het is niet goed te praten, want hij mag niet bijten, maar ja ik heb dan zo het idee, ach ja het gebeurt. Jammer dan.” *Hanneke*

“Maar ook echt wel het onverwachte als ik hem niet heb zien aankomen. En hem dus niet verklaarbaar vindt.” *Anouk*

“En je weet waarom hij het heeft gedaan.” *Gonnie*

Het is hond eigen dat ze kunnen bijten.

“Maar het is natuurlijk hond eigen dat ze grote tanden hebben en op die manier alleen kunnen duidelijk maken dat ze zich bedreigd voelen.” *Sabrine*

“Het blijft een dier. Ik vind dat er van honden veel te veel gevraagd wordt van wat ze moeten verdragen. Dus dat het niet vaker misgaat, daar ben ik eerder verbaast over.” *Mireille*

“Ik denk dat je bijtincidenten niet door de vingers moet zien. Ik denk dat je bijtincidenten moet gebruiken om van te leren. Agressie is onderdeel van een hond, net zo goed als het een onderdeel van mensen is.” *Gonnie*

“Tegelijkertijd kun je met honden nooit 100 procent garantie bieden. Alle honden hebben tanden, ja zo simpel is het. En agressie is gewoon een onderdeel van het pakket.” *Gonnie*

“Kijk een hond is een hond, ook al zegt de eigenaar “hij doet nooit wat”.” *Hanneke*

“Het is wel een soort van normaal geworden dat je kleine incidenten meemaakt. Zowel met honden onderling als naar ons toe.” *Anouk*

“En ik ben ook wel iemand die fysiek sterke honden is gewent. Ik heb zelf ook fysiek sterke honden waar ik dus mee stoei en dus blauwe plekken en krassen van heb. Dus puur van de normale omgang. Dat is dus iets wat er voor mij bij hoort zeg maar.” *Anouk*

“Dat ligt denk ik een beetje aan de hond. En of ik de hond ken ja of nee. Ik denk zelf dat het eigenlijk meestal geen probleem is, zolang het niet te erg is. Stel dat die goed hard doorbijt en het gaat richting ernstig incident dan ga ik er serieuzer tegen aankijken. Maar anders maakt het me eigenlijk niet heel veel uit. Met een kleine check-up gaan we weer verder zeg maar.” *Mika*

“Kijk en als ze een keer happen, dat deed onze hond thuis ook wel eens met stoeien en spelen.”
Hanneke

“Dus je groeit daar mee op en ja je weet wel dat een hond kan bijten. Ja je staat daar dan niet zo bij stil.” *Hanneke*

Wat zijn motieven voor de houding van de hondeneigenaar of het slachtoffer ten opzichte van de registratie van bijtincidenten ?

De gevolgen van melding bij de politie zijn vervelend voor de hond en de hondeneigenaar

“Als de politie er bij betrokken wordt dan moet zo n hond door een keuring en dat is gewoon een heel vervelend proces. Of überhaupt dat de politie over de vloer heen komt als je een incident hebt gehad.” *Rachelle-Jean*

Onderling kan er vaak ook wel wat geregeld worden

“Ik denk dat je de meeste van deze situaties altijd onderling kan verhelpen. Dus tussen de eigenaar en mijzelf dan dat ik direct naar de autoriteiten ga.” *Mika*

“En de eigenaar op zijn verantwoordelijkheid aanspreken vond ik belangrijker” *Henk*

Afhankelijk van de verantwoordelijkheid die de hondeneigenaar neemt na het incident

“En als het dan vaker gebeurt of ze er misschien niet wat aan moeten gaan doen. En hoe zij daar dan tegen aan kijken. Kijk, als zij dan bijvoorbeeld zeggen, “wij geven er niet heel veel om. Het gebeurt wel vaker.” Dan zou ik het wel registreren.” *Mika*

“Nou dat de baas dan gewoon moet aanpakken van “he deze is niet te vertrouwen die moet of een muilkorf of afgemaakt worden”. En dat zullen de meeste bazen niet doen. Dus als je dat in oogschouw neemt dan zou er geregistreerd moeten worden.” *Hanneke*

“Als het gedrag niet te veranderen valt en een hond daarmee potentieel gevaarlijk is maar een eigenaar weigert om de hond een muilkorf om te doen of wat dan ook, ja dan zou ik zeker maatregelen treffen. Het melden of wat dan ook ja.” *Gonnie*

Twijfels over de consequenties van melden

“Ligt eraan wat er gedaan wordt met de informatie van het registreren zeg maar.” *Mika*

“Nou ja, dat als er geregistreerd zou gaan worden dat je dan ook wel moet weten wat de consequentie daarvan is. Wat er daarna mee gebeurt. Maar goed dat is misschien al wel bekend als je dat bij de politie meld. Ik had namelijk echt geen idee dat je dat bij de politie zou kunnen melden.” *Hanneke*

“De eventuele consequentie voor mijn hond.” *Gonnie*

“En misschien ook de gedachte eraan dat het misschien consequenties tot gevolg heeft als een hond echt agressief is.” *Hanneke*

“Of wat moet de politie hier mee? Dan moeten ze hier actie op ondernemen of het verdwijnt ergens in een archief, zo n melding.” *Henk*

“Stel je voor ik ga naar de politie en ik zeg mijn hond heeft mij gebeten. Wat gaat de politie zeggen?” *Gonnie*

Dat is afhankelijk van de schade van het slachtoffer.

“Dus ik denk echt de ernst van de verwonding.” *Anouk*

“Stel ik zou wel hechtingen moeten dan ga ik er wel anders tegen aan kijken. Dus als het incident echt richting ernstig gaat, dan ga je er anders tegen aan kijken. Ligt er natuurlijk wel aan hoe groot die schade is. En of ik er zelf bijvoorbeeld financieel gezien, door in de problemen zou komen.” *Mika*

“Omdat ik er zelf eigenlijk geen last van had.” *Mika*

“Het licht ook wel aan de schade die erbij komt.” *Rachelle-Jean*

“In eerste instantie de eigenaar. Maar kijk als er echt sprake is van schade, dan is het een schade verhaal en zou ik de politie inschakelen.” *Henk*

Voor de preventie van bijtincidenten.

“Preventie, dat dit soort dingen niet weer gebeuren.” *Henk*

“In mijn gedachten was het wel van de volgende keer pakt deze hond een kind. Dus dat is voor mij wel de reden om opzoek te gaan naar de eigenaar.” *Henk*

“Dat als die hond hier vaker losloopt, hij een kind kan pakken. Dat was voor mij het hoofdmotief.”
Henk

“Dus in het kader van voorlichting, preventie en veiligheid denk ik ja vanuit daar mag je van mij dingen melden zodat cijfers duidelijk worden en eventuele preventie maatregelen of wat dan ook ingezet kunnen worden.” *Gonnie*

“Het is echt meer voorkomen.” *Mika*

“Ja nu we zo zitten te praten, dan zou het inderdaad wel belangrijk zijn omdat die hond bijvoorbeeld ook een keer zou kunnen bijten bij die kleinkinderen of bij zijn eigen vrouw ofzo” *Hanneke*

“Van een ernstig bijtincident moet sowieso melding worden gedaan. En eigenlijk die lichte ook want vaak moet je er iets mee.” *Mireille*

“Belangrijk dat je actie onderneemt want het hoort natuurlijk niet te gebeuren.” *Mireille*

“Om het gedrag te kunnen monitoren.” *Anouk*

“Met deze inzichten kun je misschien ook wat aan het beleid doen met betrekking tot het houden van honden.” *Rachelle-Jean*

Niet alles hoeft gemeld te worden.

“En ik hoop ook dat een deel met de mantel bedekt blijft, want als we iedereen die een fout maakt of een overtreding begaat meteen aan de schandpaal nagelen dan zou de samenleving ver te zoeken zijn.” *Henk*

“Op het moment dat ik het verklaarbaar vind, de hond waar ik het over heb is een Franse Bulldog, en het is echt duidelijk Bulldog gedrag. Dan vind ik het niet nodig om het elke keer te vermelden.” *Anouk*

“Maar dan zou ik het wel pas doen nadat ik met de eigenaar van de hond gesproken heb. (...) Zodat we eerst kunnen kijken of we er onderling er misschien uit kunnen komen. Waarom die hond dat doet? Of het vaker gebeurt? Dat soort dingen. Dat het vanuit de eigenaar zelf voorkomen kan worden voor de volgende keer zonder dat de politie of iets daar bij moet komen.” *Mika*

Meer melding zorgt voor een beter beeld van het totale probleem.

“Het is niet dat honden zomaar uitvallen, er zal altijd iets aan ten grondslag zijn. En hoe meer meldingen hoe duidelijker dat beeld kan worden.” *Mireille*

“Niet perse bij de politie maar misschien kan er een meldpunt komen waar anoniem zo een melding gemaakt kan worden. Zonder dat er perse gevolgen zijn voor de eigenaar of hond. Dat er op die manier wel data gegenereerd kan worden over hoe vaak zo iets zou eigenlijk voorkomt en bijvoorbeeld wat voor een hond richt het het meest aan? Wie zijn meestal het slachtoffer? Dat er gewoon meer inzicht in komt.” *Rachelle-Jean*

“Nou ja, ik denk dat het sowieso belangrijk is om zicht te hebben op cijfer.” *Gonnie*

De hondeneigenaar moet zelf actie ondernemen, het is niet aan het slachtoffer.

“Maar een hond als huisdier, dan is de eigenaar verantwoordelijk voor het gedrag van de hond. Dat is dezelfde verantwoordelijkheid die je hebt als mens ten opzichte van je medemens.” *Henk*

“Ik wilde helemaal niet op mijn geweten hebben dat die hond dood ging. Ik vind dat een eigenaar zelf moet beslissen of zijn hond niet veilig genoeg is voor deze samenleving.” *Rachelle-Jean*

“Ik vind dat een melding van een bijtincident gemaakt moet worden door de eigenaar. Licht of ernstig bijtincident, het zou zaak moeten zijn van de eigenaar.... Of het nu vervelend voor die hond gaat uitpakken of niet.” *Rachelle-Jean*

“Weetje stel je voor dat mijn hond het oude gedrag behouden zou hebben. Dan zou ik eigenlijk naar de dierenarts gaan om hem een spuit te laten geven. Want ik denk als het niet met de therapie was gelukt om dat gedrag te veranderen dan had ik geen andere optie gehad. Ik denk dat ik de eigenaar verantwoordelijk stel voor het gedrag van de hond.” *Gonnie*

Hoe haalbaar is het voor de hondeneigenaar of het slachtoffer om het bijtincident te registreren?

Afhankelijk van de relatie tussen het slachtoffer en de hondeneigenaar of hond

“Ik had zo iets van “ja, ik wil die mensen niet nu klemzetten ofzo. En wat voegt dit toe?”” *Henk*

“Want dat zou ik voor die vriendin dan vervelend vinden. Ik denk dat dan toch het sociale aspect mee gaat spelen.” *Sabrine*

“En dan licht het er natuurlijk aan of je iemand kent ja of nee.” *Sabrine*

“En verder, kijk omdat je die man ook een beetje kent.” *Hanneke*

“En toen dacht ik ook, ja als ik nu wel ergens een melding zou gaan maken en hij zou mensen aan de deur krijgen en hij zou die hond weg moeten doen. Dat zou ik ook verschrikkelijk vinden. Dus ik verplaats me meer in de man en de hond.” *Hanneke*

“Nee, als ik dat in de krant lees dat zo een vechthond een kind heeft aangevallen of een kat heeft doodgebeten. Nee dan denk ik wel “rot hond”. Dan praat ik het ook niet goed. Als ik ze niet ken dan... (ze begint te lachen). Eigenlijk precies als met mensen.” *Hanneke*

“Ik kon dat niet zelf vertellen aan de baasjes omdat ik die nooit zag. Dus ik melde dat bij mijn collega en mijn baas. En wat er verder mee gebeurde dat liet ik aan hun over.” *Anouk*

Afweging van kosten en baten

“Maar als je met dat soort meldingen te maken hebt, weet je wel dat er veel papierwerk en rompslomp bij komt kijken. En dan heb je de afweging, is dat de moeite waard?” *Henk*

“Toch niet de moeite waar is om het te melden.” *Henk*

“Het is meer de moeite die ik zou moeten doen om überhaupt de informatie te verkrijgen over hoe ik het moet registreren. Vergeleken met hoe erg de wond was.” *Mika*

Geen besef van de mogelijkheid om te melden

“Ik moet eerlijk zeggen dat ik tot op nu niet wist dat je dat kan doen. Dus ik zou niet weten hoe die handelingen zijn.” *Sabrine*

“Ook helemaal niet over nagedacht dat dat zou kunnen.” *Sabrine*

“Dat was eigenlijk ook niet bekend.” *Sabrine*

“Ja, omdat ik ook niet een idee heb waar je dat zou moeten melden.” *Hanneke*

Sociale druk van de omgeving

“Het enige is ik vind het een beetje lastig “hoe?”. Ik woon in een klein dorp. En in principe had ik het zelf ook wel willen melden. Maar ik weet wel, zodra mensen daar geur van krijgen dan wordt het verhaal steeds erger. En op een gegeven moment zeggen ze dat je een zeer agressieve hond hebt.” *Mireille*

“Maar ja dat verhaal gaat natuurlijk dan wel de ronde. En dat vind ik het lastige met melding maken.”
Mireille

“Ik dacht als er gedoe komt, dan heb ik mijn best gedaan om het op te lossen.” *Mireille*

“Een voor de eigenaar omdat je bang bent dat je niet weet hoe er naar je wordt gekeken of naar je hond. Maar daar moeten we voorbij. Het is een soort taboe vindt ik.” *Rachelle-Jean*

Motivatatie is belangrijk.

“Als mensen motivatie hebben dat je dan zoek je harder dan wanneer je vindt dat het moet zeg maar.” *Mireille*

Bedrijfsbelang

“Omdat ik niet wil dat zij de indruk krijgen dat hun hond negatief verandert op de omvang.” *Anouk*

“Maar toch ga ik dan meer denken in het bedrijfsbelang. Je wilt voorkomen dat er problemen zijn. Stel dat het echt van die zeurende mensen zijn. Die om elk akkevietje “O mij kind! de vacht zit verkeerd. Wat is er gebeurd?” Dan wil je ook niet dat dat soort mensen slecht recensies gaan plaatsen of hun hond weghouden. Dat ze dan zelf de keus maken om niet meer te komen dat is prima maar je wilt niet dat het bedrijf een slecht naam krijgt.” *Anouk*

Afhankelijk van de persoon waarbij melding gemaakt wordt.

“Omdat hij niet overkomt als een oordelend persoon. Zowel naar de hond toe als naar mij toe. Dus ik heb niet het idee dat het invloed heeft op hoe hij kijkt naar mij of naar zijn hond of hoe hij zich gedraagt naar mij of zijn hond. Heel begripvol zeg maar, heel relaxt.” *Anouk*

Een slachtoffer houdt zich er niet mee bezig.

“Een voor het slachtoffer want die wil zich er natuurlijk niet mee bezig houden.” *Rachelle-Jean*

“Ik vind niet dat je die verantwoordelijkheid ook nog bij het slachtoffer moet neerleggen. Ik zat alleen maar te denken f*ck hoe gaat mijn gezicht eruit zien over twee weken als de hechtingen eruit zijn en de pleister er afkomt. Je bent met zo veel andere dingen bezig dat je je helemaal niet wil bezighouden met die hond.” *Rachelle-Jean*

“Maar ik heb er verder ook nooit aan gedacht, daar moet je wat aan doen.” *Hanneke*

Na bewustwording dat melding maken mogelijk is, is het incident niet meer relevant.

“Het is alweer een poos geleden” *Hanneke*

“En ik ben daar ook niet meer verder ingedoken, het was al weer een maand geleden.” *Hanneke*

“Ja, niks eigenlijk. Maar dan heb je wat anders te doen en dan blijft het er gewoon bij.” *Hanneke*

Overige uitspraken interviews

“Ik denk omdat het een wat heftigere uitval is dan dat ik van die hond gewent ben. Hij kan altijd naar mij grommen en grauwen en heeft altijd bullen gedrag.” *Anouk*

“En hij viel dus uit naar mensen en naar honden. Dus toen ben ik wel naar gedragstherapie geweest. En zijn gedrag is daardoor met 97 procent verbeterd.” *Gonnie*

“Nee, ze zijn gewoon berucht. Misschien omdat ik te veel verhalen gehoord heb over bijtende Rottweilers en bijtende Dobermanns. Dat soort soorten zijn naar mijn gevoel onbetrouwbaar. Wat ik er dan van weet met mijn beperkte kennis. En het is wel zo danig dat ik deze soorten van uiterlijk herken.” *Henk*

“Via dat soort films en media. En ik heb wel eens wat gelezen over hondensoorten en uit media berichten. Pas nog een bericht over een Rottweiler die een kind gebeten had.” *Henk*

“Als je een hond hebt en die brengt schade toe bij een ander, dan is het hetzelfde als dat je zelf iemand schade toebrengt met een mes.” *Henk*

“Maar gewoon een huisdier van iemand is geen wapen dat iemand mag hanteren.” *Henk*

“Ik ben er pas aan gaan denken om iets te melden toen ik met mijn zus sprak.” *Hanneke*

“Ja, ik had een gesprek met mijn moeder want die was ook thuis.” *Mika*

“En mijn vrouw en dochter die thuiswaren bevestigde dat ik hier inderdaad wat aan moest gaan doen en die mij daarin hebben gestimuleerd.” *Henk*

“Dit is wel een ernstig bijtincident, maar mijn oog, mijn neus en mond zijn allemaal net niet geraakt. Als een van die delen beschadigd was weet ik niet of ik zo vergevingsgezind zou zijn geweest. Het is maar mijn wang eigenlijk. Als het mijn oog was geweest, kijk ik ben filmmaker, ik weet niet of het dan nog zo zou zijn verlopen.” *Rachelle-Jean*

7. Resultaten Artikelen

7.1 Onderverdeling labels Artikelen

Wat zijn motieven voor de subjectieve norm die de hondeneigenaar of het slachtoffer aanneemt ten opzichte van bijtincidenten?

Het verhaal is groter dan alleen de hond die bijt.

“Als ze die niet glansrijk volbrengen, volgt meestal euthanasie. Deze praktijk is dierenliefhebbers een doorn in het oog. Zij vinden het onbestaanbaar dat een hond zónder tussenkomst van een rechter tot de dood veroordeeld kan worden. Volgens hen zijn er bovendien andere manieren om te voorkomen dat een hond weer bijt, bijvoorbeeld een cursus of aanlijnplicht.” *(Kors, 2018)*

“Het ligt volgens van Veen namelijk ook niet altijd aan de hond.” *(Kors, 2018)*

“Als een iemand in een woning is met honden die niet van hem zijn, gaan die honden hun territorium verdedigen. Zeker als de honden de persoon niet kennen. Als een hond eenmaal bijt en de mens terugslaat, escaleert het. Dat zou er gebeurd kunnen zijn.”
Volgens Gaus (Redactie de Gelderlander, 2019)

Een bijtincident is niet acceptabel.

“Het testen tenslotte, wordt afgeschilderd als 'zelig'. Maar een hond die een mens of hond ernstig heeft aangevallen, verminkt of zelfs gedood, hoeft niet getest te worden. Deze hond is al gezakt voor de test die het echte leven heet.” *Volgens Strijbos (Het parool, 2016)*

“Op een moment dat er zwaargewonden of doden zijn gevallen is het voor mij duidelijk: dan moet die hond worden afgemaakt.” *Volgens Boissevain (Kors, 2018)*

“Professor Billmire (Division of Craniofacial and Pediatric Plastic Surgery, Cincinnati Children's Hospital Medical Center) vindt op basis van zijn dertig jaar ervaring een pitbull vergelijkbaar met het in huis hebben van een geladen wapen op de koffietafel.” *(Boissevain & Overgaauw, 2017)*

“Vechthonden zijn daarbij geen eigen keuze van het slachtoffer. slachtoffer. Waarom beschermt de overheid burgers tegen meeroken en tegen dronken chauffeurs? Omdat we niet willen dat hun gezondheid wordt benadeeld of zelfs hun leven wordt afgenomen door anderen die onverantwoord handelen.” *(Boissevain & Overgaauw, 2017)*

Het is hond eigen dat ze kunnen bijten.

“Het is geen kwestie van 'opvoeding', maar van aanleg.” *Volgens Wijn (Het parool, 2016)*

“Een vechthond is een granaat waarvan niet bekend is of en wanneer de pin eruit gaat en hij ontploft.” *Volgens Wijn (Het parool, 2016)*

“Dat aantal is niet naar nul terug te brengen, of het houden van honden zou helemaal verboden moeten worden.” *(Moorlag, 2019)*

“Bijten is een natuurlijke gedragsuiting van honden en er zijn omstandigheden dat ook een goed opgevoede hond bijt.” *(Moorlag, 2019)*

“Een verbod op HR-honden draagt daaraan bij. Het is te vergelijken met vuurwerk. In onze wetgeving hebben we de handel, het bezit en het afsteken van zeer zwaar vuurwerk (nitraatbommen, strijkers e.d.) verboden. Dat stopt niet al het vuurwerkletsel (immers ook een klein vuurpijltje kan ernstig oogletsel veroorzaken), maar het vermindert wel de kans op zeer ernstig letsel en het draag bij aan het veiligheidsgevoel.” (Moorlag, 2019)

“Ik heb niet de illusie dat alle ernstige incidenten daarmee worden uitgebannen (een chiwawa kan ook ernstig letsel veroorzaken bij een peuter als die in het gezicht bijt).” (Moorlag, 2019)

Bijtincidenten kunnen voorkomen worden, de verantwoording ligt bij de eigenaar.

“Helaas was ik de enige die durfde te zeggen dat het aan het opvoeden ligt en niet aan het ras.”
(Straten, 2016)

“Is het niet verschrikkelijk triest dat men beweert dat opvoeden geen zin heeft!?” (Straten, 2016)

“Terwijl iedereen terecht van mening is dat alles valt of staat met opvoeding en aansturing van het gedrag van de hond.” Volgens Gaus (Het parool, 2016)

“Een goede opvoeding en behandeling maakt de kans op hondenbeten kleiner.” (Moorlag, 2019)

“Een situatie die door de hond even aan te lijnen voorkomen kan worden! Dus lijn je hond verdorie aan...” (Waagmeester, 2018)

Wat zijn motieven voor de houding van de hondeneigenaar of het slachtoffer ten opzichte van de registratie van bijtincidenten ?

Voor de preventie van bijtincidenten.

“ De vrouw vindt wel dat er iets aan de situatie gedaan moet worden. 'Als deze honden een gevaar zijn moet er iets gebeuren', ze refereert naar het incident in Nieuw-Buinen: 'Zoiets moet voorkomen worden.’” (Nijssen, 2016)

“Dat is een stap in de goede richting om de veiligheid op straat en in de buurt te vergroten.”
(Moorlag, 2019)

“Het zou de sociale veiligheid van onze samenleving zeer vergroten.”
Volgens Strijbos (Het parool, 2016)

“Het is tijd om het aantal ernstig gewonden te verminderen en doden te voorkómen.”
(Boissevain & Overgaauw, 2017)

“Dat is een stap in de goede richting om de veiligheid op straat en in de buurt te vergroten. Zeker zijn van veiligheid in de openbare ruimte is belangrijk.” (Moorlag, 2019)

Het is aan de politie om op de preventie van bijtincidenten te handhaven.

“Woensdag deden Kolle en zijn vrouw aangifte van het bijtincident. 'Ik hoop dat de politie iemand kan sturen die met de eigenaren van de hond een gesprek aan gaat, zodat er beoordeeld kan worden of de honden daar op hun plek zitten of dat ze misschien naar een asiel overgeplaatst moeten worden.'” (Nijssen, 2016)

Hoe haalbaar is het voor de hondeneigenaar of het slachtoffer om het bijtincident te registreren?

“Het kostte een zee van tijd om het in te vullen en dat ik updates alleen via een Fort Knox-constructie kan inzien (een link met een code, waarna ik nóg een code aan moet vragen, waarna ik mijn DigiD in mag vullen, maar dat hoeft niet), maakte dat ik weinig vertrouwen had in een goede afloop.” (Waagmeester, 2018)

Overige uitspraken artikelen

“ 'Mijn honden zijn ontsnapt. Daar draag ik de verantwoording voor. Maar ik kan niet bevestigen dat mijn hond, de hond van de vrouw heeft aangevallen', vertelt de eigenaar van de bijtende hond. 'Wel is het zeker dat de honden met elkaar gevochten hebben', gaat hij verder. De aanleiding van het gevecht is voor hem onduidelijk, maar waar de schuld ligt, laat hij in het midden: 'Wij zijn onschuldig tenzij het tegendeel wordt bewezen.' ” (Nijssen, 2016)

“Maar het ergste is dat de gewone hondenbezitter steeds minder veilig voelt en onzekerder wordt. En van daaruit ontstaan de ongeremde hyperactieve losgeslagen honden, omdat mensen bang worden gemaakt om op te voeren en/of te corrigeren. En daardoor hebben we een toename van ongelukken en bijtincidenten!” (Straten, 2016)

“Bijtincidenten leiden na aangifte vaak tot inbeslagname.” Volgens de Werd (Het parool, 2016)

“De politie of een andere (medische) instantie houdt de cijfers niet bij.” (Boissevain & Overgaauw, 2017)

“Voor zover we cijfers bijhouden, doen we dat onder de algemene noemer ‘hondenbeten’”. (Boissevain & Overgaauw, 2017)

Checklist Schriftelijk Rapporteren

Naam: _____ Klas: _____ Datum: _____

Titel verslag/rapport: _____

Nadat jij je verslag/rapport hebt gecontroleerd met behulp van deze checklist, voeg je deze toe als bijlage. Zonder de ingevulde checklist vindt er geen beoordeling plaats. De assessor controleert met deze checklist je rapport/verslag. De beoordelingscriteria die met een * zijn aangegeven, zijn de zogenaamde *'killing points'*. Indien de assessor meer dan vijf *'killing points'* heeft aangekruist, dien je het rapport/verslag op alle onvoldoende onderdelen te verbeteren. Voor de herbeoordeling moet je ook de oude versie inleveren. In het afstudeerwerkstuk zijn geen *'killing points'* toegestaan! AANVINKEN WAT NIET IN ORDE IS!

1. Het taalgebruik:

- ☐ Bevat niet meer dan drie grammaticale, spel- en typefouten per duizend woorden*
Bij meer dan drie fouten per duizend woorden is het rapport/verslag afgekeurd!
- ☐ Heeft een adequate interpunctie*
- ☐ Is afgestemd op de gekozen doelgroep (juiste stijl)*
- ☐ Laat een zakelijke en actieve schrijfstijl zien*
- ☐ Bevat geen persoonlijke voornaamwoorden*

2. Het rapport/verslag:

- ☐ Is ingebonden (hard copy)*
- ☐ Is vrij van plagiaat* (zie onderwijsexamenregeling)

3. De omslag:

- ☐ Bevat de titel
- ☐ Vermeldt de auteur(s)

4. De titelpagina/het titelblad:

- ☐ Heeft een specifieke titel*
- ☐ Vermeldt de auteur(s)*
- ☐ Vermeldt de plaats en de datum*
- ☐ Vermeldt de opdrachtgever(s)*

5. Het voorwoord:

- ☐ Bevat de persoonlijke aanleiding tot het schrijven van het rapport/verslag
- ☐ Bevat persoonlijke bedankjes (persoonlijke voornaamwoorden toegestaan)

6. De inhoudsopgave:

- ☐ Vermeldt alle genummerde onderdelen van het rapport/verslag*
- ☐ Vermeldt de samenvatting en de bijlage(n)
- ☐ Is overzichtelijk
- ☐ Heeft een correcte paginaverwijzing

7. De samenvatting:

- ☐ Is een verkorte versie van het gehele rapport/verslag
- ☐ Bevat conclusies
- ☐ Bevat geen persoonlijke mening
- ☐ Is gestructureerd
- ☐ Is zakelijk geschreven
- ☐ Staat direct na de inhoudsopgave

8. De inleiding (toelichting op intranet):

- ☐ Is hoofdstuk 1*
- ☐ Beschrijft het grotere kader en aanleiding
- ☐ Beschrijft inhoudelijke achtergrondinformatie*
- ☐ Formuleert het probleem/de onderzoeksvraag*
- ☐ Vermeldt het doel*
- ☐ Bevat een leeswijzer voor het rapport/verslag*

9. Materiaal en methode:

- ☐ Beschrijft de gevolgde onderzoeksmethode
- ☐ Past bij de onderzoeksvraag/vragen*
- ☐ Beschrijft de variabelen/eenheden
- ☐ Beschrijft de methode van data-analyse

10. De (opmaak van de) kern:

- ☐ Bestaat uit genummerde hoofdstukken en (sub)paragrafen (maximaal drie niveaus)*
- ☐ Deze zijn verschillend in opmaak*
- ☐ De hoofdstukken en (sub)paragrafen hebben een passende titel
- ☐ Een hoofdstuk beslaat ten minste één pagina
- ☐ Een nieuw hoofdstuk begint op een nieuwe pagina
- ☐ De zinnen lopen door (geen 'enter' binnen een alinea gebruiken)
- ☐ De figuren zijn (door)genummerd en hebben een passende titel (onder de figuur)*
- ☐ De tabellen zijn (door) genummerd en hebben een passende titel (boven de tabel)*
- ☐ Tabellen en figuren zijn zelfstandig te begrijpen
- ☐ In de tekst zijn er verwijzingen naar figuren en/of tabellen*
- ☐ De tekst bevat verwijzing naar de desbetreffende bijlage(n)
- ☐ De tekst is ook zonder verwijzingen te begrijpen
- ☐ De pagina's zijn genummerd*

11. De discussie:

- ☐ Bevat een vergelijking met relevante literatuur
- ☐ Geeft de valide argumentatie weer
- ☐ Evalueert de gebruikte onderzoeksmethode
- ☐ Bevat een kritische reflectie op de eigen bevindingen (zie toelichting op intranet)

12. De conclusies en aanbevelingen:

- ☐ De conclusies zijn gebaseerd op relevante feiten
- ☐ De aanbevelingen zijn gebaseerd op relevante feiten
- ☐ Bevatten geen nieuwe informatie*

13. De bronvermelding:

- ☐ In de tekst is conform de geldende APA-normen* (zie toelichting op intranet)

14. De literatuurlijst:

- ☐ Is opgesteld conform de geldende APA-normen* (zie toelichting op intranet)

15. De bijlagen:

- ☐ Zijn genummerd
- ☐ Zijn voorzien van een passende titel
- ☐ Bevatten geen eigen analyse